

VZDELÁVANIE PRE ROZVOJ

Globálne vzdelávanie - Metodická pomôcka pre učiteľov

II. VYDANIE

unicef

Copyright © 2016 Slovenský výbor pre UNICEF

Druhé aktualizované vydanie publikácie VZDELÁVANIE PRE ROZVOJ
Globálne vzdelávanie - Metodická pomôcka pre učiteľov

Autorka: Susan Fountainová
Preklad z anglického originálu: Agentúra VKM, s. r. o.
Upravila: Ing. Erika Szabóová
Náklad: 500ks

© 2016

Všetky práva vyhradené.

Táto publikácia môže byť šírená ako celok alebo po častiach pod podmienkou uvedenia zdroja.
Budeme radi, keď nás o týchto skutočnostiach budete informovať.

Vydal:
Slovenský výbor pre UNICEF, Michalská 7, 810 00 Bratislava - Staré mesto
e-mail: info@unicef.sk
www.unicef.sk

Bratislava, 2016

ISBN: 978-80-8878818-8

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Realizované s finančnou podporou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR v rámci dotačného programu Podpora a ochrana ľudských práv a slobôd. Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedný Slovenský výbor pre UNICEF.

Obsah

TEORETICKÝ ZÁKLAD VZDELÁVANIA PRE ROZVOJ	1
Čo je vzdelávanie pre rozvoj?	3
Päť globálnych pojmov	4
Prečo používať túto príručku?	12
ZAMERANIE Z HĽADISKA GLOBÁLNYCH PROBLÉMOV: PREVIAZANOSŤ VECÍ	17
Hra č. 1: Príbeh dvoch oslov	19
Hra č. 2: Sieť života	23
Hra č. 3: Odkiaľ je to?	28
Hra č. 4: Globálne a miestne správy	30
Hra č. 5: Prerušenie cyklu	32
Hra č. 6: Hra s reťazami	35
Hra č. 7: Nárast počtu obyvateľov	38
Hra č. 8: Hra o káve	42
Hra č. 9: Projekt bývania	53
Hra č. 10: Rozvoj, ktorý funguje	58
ZAMERANIE Z HĽADISKA GLOBÁLNYCH PROBLÉMOV: OBRAZY A ICH VNÍMANIE	67
Hra č. 11: Kto je v skupine	69
Hra č. 12: Všetky deti	71
Hra č. 13: Aký je to odkaz?	74
Hra č. 14: Kúty	79
Hra č. 15: Úplný obraz	81
Hra č. 16: Reklama charitatívnej organizácie	89
Hra č. 17: Turisti a Touyati - simulácia	93
ZAMERANIE Z HĽADISKA GLOBÁLNYCH PROBLÉMOV: SOCIÁLNA SPRAVODLIVOSŤ	99
Hra č. 18: Súťaž o najlepšiu hračku	101
Hra č. 19: Cesta na inú planétu	105
Hra č. 20: Práva a povinnosti	110
Hra č. 21: Koľko stojí spravodlivosť?	112
Hra č. 22: Zákonodarcovia budúcnosti	119
ZAMERANIE Z HĽADISKA GLOBÁLNYCH PROBLÉMOV: ZMENA A BUDÚCNOSŤ	127
Hra č. 23: Dejiny budúcnosti	129
Hra č. 24: Scenáre budúcnosti	133

TEORETICKÝ ZÁKLAD VZDELÁVANIA PRE ROZVOJ

Čo je vzdelávanie pre rozvoj?

Výzvam, ktoré nám prináša 21. storočie, budú schopní v plnej miere čeliť len tí ľudia, ktorí sa stanú aktívnymi členmi rýchlo sa meniaceho globálneho sveta. Vzdelávanie pre rozvoj charakterizujeme ako taký prístup k učeniu, ktorý sa snaží o budovanie globálneho občianstva.

UNICEF definuje vzdelávanie pre rozvoj ako proces, ktorý podporuje rozvoj detí a mladých ľudí, postojov a hodnôt ako globálna solidarita, mier, tolerancia a povedomie o životnom prostredí, ktoré im poskytnú znalosti a zručnosti, prostredníctvom ktorých dokážu tieto hodnoty presadzovať, čím dosiahnu zmenu vo svojich vlastných životoch, ako aj vo svojich komunitách na miestnej i globálnej úrovni.

Žijeme vo svete, v ktorom sa mení povaha globálnych otázok. Tieto sú čoraz zložitejšie – majú rozmanité sociálne, hospodárske, politické, kultúrne, technické a ekologické dimenzie, ktorých pochopenie je nevyhnutné pre hľadanie a nájdenie riešenia súčasných problémov. Globálne otázky sú univerzálne – žiadna z častí sveta sa nemôže vyhnúť environmentálnym problémom, nemôže sa nevenovať riešeniu otázok súvisiacich so spravodlivosťou alebo konfliktmi. Možnosti dosiahnutia pokroku v týchto otázkach na úrovni krajiny alebo regiónu sú obmedzené.

Zároveň môžeme v súčasnosti sledovať, ako sa postupne menia vzdelávacie hodnoty - vidíme, že vzdelávanie môže zohrať aktívnu rolu nielen pri prenose poznatkov, ale aj pri presadzovaní postojov a hodnôt globálneho občianstva.

Osnovy, ktoré sa prioritne zameriavajú na konkrétnu, jednotlivú krajinu, vlastnú históriu a hospodárstvo a ktoré zdôrazňujú výdobytky niekoľkých dominantných kultúr, nedokážu dieťa dostatočne pripraviť na aktívnu rolu v navzájom previazanom svete. Obsah učebných osnov veľakrát významne podporuje predovšetkým súťaživosť a uprednostňovanie ľudského jednotlivca pred komunitou, čo dieťa primerane nepripraví na spoluprácu potrebnú pri riešení globálnych problémov.

Vzdelávanie pre rozvoj pripravuje študentov pre rýchlo sa meniaci svet tým, že sa zameriava na päť globálnych pojmov a využíva osobitný proces učenia.

Päť globálnych pojmov

Základom vzdelávania pre rozvoj je päť globálnych pojmov, ktoré sú rovnako relevantné pre žiakov tak v priemyselných, ako aj v rozvojových krajinách. Tieto pojmy môžeme považovať za akési okuliare, cez ktoré skúmame informácie.

PREVIAZANOSŤ VECÍ

Bez ohľadu na to, kde žijeme, svojou existenciou ovplyvňujeme ostatné časti planéty. V našej spoločnosti sú miesta, udalosti, otázky a ľudia navzájom prepojení v zložitej sieti vzťahov. Pochopenie tejto previazanosti vecí umožňuje žiakom vnímať systematickú povahu sveta, v ktorom žijeme.

Prečo učiť o previazanosti vecí?

V minulosti študentov učili nazerat' na svet ako na sústavu národných štátov, ktorých problémy sa len príležitostne dotýkali alebo kolidovali s problémami iných štátov. Dnešní ľudia však musia pochopiť previazanosť sveta.

Je dôležité nazerat' na svet ako systém, pochopiť sieť vzťahov v tomto systéme, uvedomiť si krehkú rovnováhu medzi časťami tejto siete a to, že zmeny v akejkoľvek časti systému ovplyvnia celý systém.

Napríklad znečistenie životného prostredia sa šíri bez ohľadu na štátne hranice a poškodzuje potravinový reťazec v susediacich krajinách a tým aj zdravie a životy ich občanov. „Miestny“ konflikt v krajine, ktorá produkuje ropu, môže ovplyvniť dodávky tejto suroviny na celom svete a môže viesť k zmenám v energetickej politike v krajinách, ktoré sú vzdialené tisícky kilometrov. Všetky časti sveta sú prepojené spôsobmi, ktoré sú niekedy zrejmé a niekedy skryté.

Nielen miesta, ale aj javy sú navzájom prepojené. Napríklad bieda môže vyplývať z mnohých faktorov: nedostatok vzdelania, nedostatočná zdravotná starostlivosť, zhoršené životné prostredie a diskriminácia sú len niektorými z nich. Pokus eliminovať chudobu poskytovaním len vzdelania a prípravy na povolanie môže prinajlepšom viesť len k čiastočným výsledkom.

Trvalé riešenie dosiahneme len pochopením previazanosti všetkých faktorov.

Previazanosť vecí nie je nový a jedinečný jav súčasnosti. Kedykoľvek prídu ľudia do styku jeden s druhým – cestovaním, kolonizáciou, migráciou a obchodom – vytvoria sa väzby. Vymieňajú sa myšlienky a hodnoty, prepožičiavajú sa kultúrne prvky, výrobky a techniky a začleňujú sa do spôsobu života.

Previazanosť vecí nie je vlastnosťou výlučne globálnych systémov. Vidíme ju aj na vnútroštátnej alebo miestnej úrovni. Mladším študentom možno tento pojem priblížiť príkladom na rolách rodine, škole, medzi pracovníkmi v podniku, v komunite a medzi regiónmi v štáte.

OBRAZY A VNÍMANIE

Obrazy zodpovedajú tomu, čo vidíme (iných ľudí a miesta, informácie o ktorých sú prenášané fotografiami, televíziou, filmy a tlačeným či hovoreným slovom). Naše vnímanie vyjadruje to, ako si tieto obrazy vykladáme. V mnohých prípadoch vidíme, že vnímanie ľudí, ktorí sú „odlišní“ (napr. podľa krajiny pôvodu, rasy, rodu, veku alebo fyzických schopností) sa zakladá na stereotypoch a predsudkoch. Učenie o obrazoch a vnímaní pomáha mladým ľuďom uvedomiť si potrebu nestranného vnímania negatívne neovplyvňovaného stereotypmi a predsudkami.

Prečo učiť o obrazoch a ich vnímaní?

Deti vnímajú rasové rozdiely už pred dosiahnutím veku dvoch rokov. Vo veku troch rokov už tieto rozdiely dokážu opísať. Medzi štvrtým a šiestym rokom sa u detí začína prejavovať pohlavne stereotypné správanie a môžu odmietat' deti, ktoré sa od nich odlišujú rasou alebo telesným postihnutím.

Ako sa môžu objavovať stereotypy v takom ranom veku? Prvé, čo dieťa ovplyvňuje, sú postoje najbližších príbuzných, ktoré odpozorujú mimovoľne. Neskôr deti prijímajú stereotypné posolstvá z kníh, televízie, filmov, časopisov a novín. Dokonca aj absencia určitých ľudí (rasových a etnických skupín, starších alebo postihnutých) v médiách môže deťom signalizovať pocit menšej hodnoty týchto skupín v očiach spoločnosti.

Vo veku desať rokov majú žiaci vytvorené stereotypy o osobách zo vzdialených krajín. Dôležitým zdrojom týchto názorov sú spravodajské programy. Televízni producenti sa vo veľkej miere opierajú o senzačné príbehy, katastrofy, aby zaujali a udržali pozornosť divákov. Takéto príbehy poskytujú žiakom i dospelým dojem, že rozvojové krajiny sú zavalené problémami a nikdy nenapredujú.

Propagácia charitatívnych organizácií, ktorých snahou je získať financie na projekty v rozvojových krajinách, môže taktiež posilňovať stereotypy. Tieto organizácie často ukazujú patetické obrazy detí a ubezpečujú darcov, že aj malé sumy peňazí môžu robiť zázraky v živote týchto tragických obetí. Skrytým posolstvom je, že všetky deti v rozvojových krajinách hladujú, žijú v špine, že ľudia v týchto krajinách si nevedia pomôcť a že ich zachráni jedine pomoc bohatých západných krajín.

Stereotypy škodia všetkým ľuďom na svete. Jednotlivcom, ktorí patria ku skupinám, o ktorých sa bežne vytvárajú stereotypy, sa často upiera vzdelanie, zamestnanie a bývanie. Môžu byť terčom zosmiešňovania, obťažovania a násillia. A tieto obrazy poškodzujú aj tých, ktorí podliehajú stereotypom. Sami o sebe si vytvárajú nereálny názor, ktorý narúša ich schopnosť efektívne pracovať a komunikovať s čoraz rozmanitejším svetom. To ich okráda o šancu podeliť sa o vedomosti a skúsenosti iných kultúr.

Na podporu pochopenia medzi skupinami a proti stereotypom sa už v multikultúrnom vzdelávaní podniklo mnoho. Napriek cenným cieľom viedli niektoré druhy tejto multikultúrnej práce k neželaným účinkom. Tým, že sa práca sústreďuje na exotické prvky kultúry – ako sú slávnosti, oblečenie a stravovanie – týmto povrchným spôsobom sa stereotypy posilnia namiesto toho, aby sa odbúrali. Niektoré multikultúrne materiály sa viac sústreďujú na aspekty života, ktoré sú skôr súčasťou minulosti tej-ktorej krajiny ako prítomnosti, zatiaľ čo v skutočnosti sa všetky kultúry neustále prispôbujú novým podmienkam. Iné multikultúrne materiály sa jednoducho pokúšajú nahradiť negatívne stereotypy pozitívnymi, a tak opätovne zlyhávajú a študentom neposkytujú ucelený obraz o živote v inej krajine.

Na to, aby bola multikultúrna výchova účinná, musí zdôrazňovať vnútornú ucelenosť kultúry a skutočnosť, že kultúra znamená logické prispôbenie sa miestnym podmienkam a okolnostiam. Má pomáhať študentom pochopiť, že žiadna kultúra nie je homogénna, že vo všetkých kultúrach existuje rozmanitosť. A musí odovzdávať myšlienku základnej dôstojnosti ľudí a ich schopnosti vyrovnáť sa so svojimi problémami.

Na to, aby nastal skutočný obrat v postojoch, potrebujú študenti viac informácií o iných kultúrach a skupinách spoločnosti. Potrebujú získať poznatky o tom, v čom spočívajú korene predsudkov, uvedomiť si vlastné stereotypné postoje a pochopiť, odkiaľ sa berú. Potom musia pracovať na eliminácii stereotypov, získať vedomosti potrebné na vyrovnanie sa s predsudkami v spoločnosti ako celku a zaujať osobné stanovisko v otázke rovnosti a spravodlivosti.

Niektoré kľúčové pojmy

Predsudok

Predsudok je negatívny osobný postoj alebo názor o osobe alebo skupine, ktorý sa nemusí zakladať na poznatkoch o tejto osobe alebo skupine.

Stereotyp

Zjednodušený a zovšeobecnený postoj ku skupine ľudí je stereotyp. Stereotypy sú často, ale nie vždy, negatívne. Môžu sa zakladať na predsudku. Môžu sa odvodzovať od kontaktu s jedným členom skupiny, ak sa prijme dojem z tejto osoby ako platný pre všetkých, ktorí k tejto skupine patria.

Rasizmus

Rasizmus zhrňa postoje, konanie alebo inštitučnú prax založenú na predpoklade, že určití ľudia majú právo vládnuť druhým iba preto, že majú inú farbu pokožky. Rasizmus sa často charakterizuje ako „predsudok plus moc“.

Sexizmus

Postoje, konanie alebo inštitučná prax, ktorá zaraďuje ľudí podľa ich pohlavia sa nazýva sexizmus.

Kým rasizmus a sexizmus sú dobre známe typy sociálneho útlaku, určité skupiny spoločnosti sú diskriminované aj na základe veku, spoločenskej triedy, povolania, príjmu a fyzického zdravia. Takýto útlak sa vyskytuje medzi jednotlivcami, ale funguje aj na inštitucionálnej úrovni, keď sa diskriminačná prax skrýva za organizačnou politikou.

SOCIÁLNA SPRAVODLIVOSŤ

Sociálnu spravodlivosť definujeme ako široké chápanie neustrannosti a ľudských práv, ktoré možno poprieť alebo podporiť na úrovni jednotlivca a na miestnej, národnej či globálnej úrovni. Len za podmienky existencie spravodlivosti a v podmienkach trvalého mieru môžu jednotlivci naplno rozvinúť svoj potenciál. Pochopenie týchto otázok

umožní mladým ľudom pracovať na dosiahnutí väčšej spravodlivosti vo vlastnej krajine a v zahraničí.

Prečo učiť o sociálnej spravodlivosti?

Všetky ľudské bytosti bez ohľadu na to, kde žijú, majú spoločné určité základné potreby. Patria medzi ne potrava, prístrešok, zdravotná starostlivosť, láska, identita, vzdelanie a sebarealizácia. Každá ľudská bytosť má právo na uspokojenie týchto potrieb v príslušnej fáze svojho vývoja.

V priemyselných, ale aj rozvojových krajinách však nachádzame veľa príkladov nespravodlivosti, keď sa tieto základné ľudské potreby nenapĺňajú. Bieda je azda najzákladnejšou a najrozšírenejšou nespravodlivosťou, pretože znemožňuje prístup takmer ku všetkým ostatným základným potrebám, ako sú primeraná životná úroveň, správna výživa, lekárska starostlivosť, čisté životné prostredie a zamestnanie. Podobne aj diskriminácia maří šance jednotlivcov rozvinúť ich plný potenciál. To platí aj vtedy, ak sa takáto diskriminácia zakladá na rase, rode, spoločenskej triede, náboženstve, jazyku, národnosti alebo fyzickom zdraví.

Spravodlivosť má teda zásadný význam pre rozvoj, a to nielen jednotlivcov, ale aj pre spoločenstvá a krajiny.

Odmietnutie spravodlivosti ide ruka v ruke s konfliktmi v priemyselných, ako aj rozvojových krajinách. Nespravodlivosť, či už reálna, alebo vnímaná, je jedným z najbežnejších zdrojov konfliktu a násillia medzi jednotlivcami, skupinami a národmi. Pritom násilný konflikt môže plodiť ďalšiu nespravodlivosť.

Vzhľadom na význam spravodlivosti pre dlhodobý globálny vývoj je narastajúci medzinárodný konsenzus o potrebe učenia o spravodlivosti pozitívnym znakom. Dohovor o právach dieťaťa z roku 1989 hovorí, že súčasťou vzdelania sa okrem iného stane „rozvoj úcty voči ľudským právam a základným slobodám“. Svetová deklarácia o vzdelaní pre všetkých z roku 1990 hovorí, že jednou zo základných úloh vzdelávania je, aby tí, ktorí vzdelávajú, „ďalej podporovali kauzu sociálnej spravodlivosti“.

Učenie o sociálnej spravodlivosti však znamená čosi viac ako zoznámenie sa s určitými právnymi textami a abstraktnými pojmami práva. Vyžaduje si, aby študenti postrehli relevanciu spravodlivosti vo vzťahu k ich životom a bezprostrednému okoliu – k ich domovu, škole a komunite. Vyžaduje si, aby konali bez ohľadu na pocity viny, hanby a výčitiek a aktívne sa zapojili do podpory spravodlivosti a rovnosti na všetkých úrovniach, či osobnej, inštitucionálnej, národnej, alebo globálnej.

Niektoré kľúčové pojmy

Práva

Hlavnou zložkou témy sociálna spravodlivosť je pojem ľudských práv. Práva možno definovať ako tie veci – materiálne i nemateriálne – ktoré mám právo mať alebo robiť.

Všetci ľudia majú právo na ochranu pred zjavnými formami nespravodlivosti, ako je násilie, vykorisťovanie, zneužívanie a mučenie. Majú aj právo na základné veci, ktoré potrebujú na prežitie, právo netrpieť hladom, biedou, nedostupnosťou zdravotnej starostlivosti a znečisteným prostredím. Je dôležité, aby si deti uvedomovali takúto nespravodlivosť nielen v rozvojových krajinách, ale aj v rozvinutejších.

Každý má právo zapodievať sa takou ľudskou činnosťou, ktorá mu umožní plne sa rozvíjať, ako je vzdelanie, praktizovanie svojho náboženstva, kultúry a jazyka, slobodné vyjadrovanie, slobodné združovanie sa a prístup k informáciám.

Povinnosti

Každé právo prináša aj povinnosť. Osoba, ktorá chce mať právo na zdravie, nemôže súčasne svoje telo ničiť zakázanými drogami. Azda najdôležitejšou povinnosťou každej osoby, ktorá chce, aby sa rešpektovali jej práva, je povinnosť dodržiavať a podporovať práva ostatných, zabezpečiť, že právo na spravodlivosť budú mať všetci členovia spoločnosti.

Hlavné dokumenty v tejto oblasti

Zvlášť dôležité pre učiteľov a študentov sú tri dokumenty, ktoré sa zaoberajú témou spravodlivosti. Je to prelomová Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948, ktorá definuje základné ľudské práva, ktoré sa majú dodržiavať na celom svete. Deklarácia práv dieťaťa Organizácie spojených národov z roku 1959, ktorá sa zaoberá osobitne právami dieťaťa, je druhý dokument. Dohovor o právach dieťaťa z roku 1989 ide ďalej a ustanovuje globálne uznávanie detí ako skupiny osôb, ktoré majú osobitné práva. Jeho článok 54 sa zaoberá právami, ktoré súvisia s prežitím, vývojom, ochranou a účasťou detí.

Dohovor o právach dieťaťa tvorí prílohu tejto publikácie.

KONFLIKT A JEHO RIEŠENIE

Riešenie konfliktu znamená skúmanie spôsobu, akým možno s konfliktom a protirečením zaobchádzať. Pre mnohých mladých ľudí je konflikt synonymom násilia. Násilie je však len jedným z možných riešení konfliktu. Zručnosť nenásilne riešiť konflikty sa dá naučiť a konštruktívne uplatniť pri rozporoch na osobnej, skupinovej, komunálnej, národnej či globálnej úrovni.

Prečo učiť o konflikte a riešení konfliktu?

Požiadajte študentov, aby vyjadrili myšlienky a pocity spojené so slovom „konflikt“. Bez ohľadu na ich vek alebo národnosť sa odpovede zvyčajne točia okolo obrazov násilia: bomby, zabíjanie, pušky, vojna, nepriatelia, boj, bitka, krik, hnev, nenávisť.

Aj v prípade mnohých dospelých sú tieto spojenia podobné. Učitelia, ktorí uvažujú o nadvhodení témy konfliktu študentom, často učia najprv o vojne a ozbrojenom konflikte.

Médiá, ktoré vysielajú miestne alebo globálne správy, sa veľmi sústreďujú na správy o násilných udalostiach. Násilné obrazy dokonca prevažujú aj v médiách, ktorých cieľom je zabávať. Preto neprekvapuje, že pre mnohých ľudí je konflikt synonymom násilia. Násilie je naučená reakcia na konflikt – ak je možné naučiť sa reagovať násilím, tak je možné naučiť sa reagovať aj inak.

Vzdelanie môže pomôcť študentom získať širší pohľad na konflikt, pričom preskúmajú nielen násilné situácie, ale aj konflikty, ktoré nevyhnutne vznikajú medzi ľuďmi v súvislosti s ich myšlienkami, hodnotami, názormi a pohľadmi na celú škálu vecí. To je typ konfliktov, ktoré, ak sa neriešia konštruktívne, môžu prerásť do násilia.

Nie je pravdepodobné, že každá vzdelávacia iniciatíva by mohla eliminovať všetky také konflikty, pretože konflikt ako taký je súčasťou a faktom života. Mladým ľuďom však môžu školy pomôcť, aby sa naučili, že existuje mnoho spôsobov, ako reagovať na konflikt. Študenti si môžu rozvinúť zručnosti vo vyjednávaní a riešení problémov, ktoré im umožnia pristupovať ku konfliktu nie ako ku kríze, ale ako k príležitosti dospieť k tvorivej zmene. Najprv sa môžu naučiť uplatniť tento prístup s priateľmi, rodinou a učiteľmi. Potom môžu uvažovať o tom, že tento prístup k riešeniu problémov sa dá uplatniť aj na národnostné alebo náboženské rozdiely, na názory o zdrojoch, hraniciach alebo rôzne politické ideológie v ich komunite, národe a v širšom svete.

Jeden z účinkov takejto výchovy je korigujúci. Mnoho detí vyrastalo v

prostredí skutočného alebo očakávaného konfliktu so strachom, pocitom beznádeje v súvislosti s budúcnosťou a s pocitom bezmocnosti zoči-voči silám, ktoré boli mimo ich vôle a kontroly. Ak sa tieto deti naučia riešiť konflikty, môžu sa stať súčasťou procesu nápravy tým, že im umožníme spoznať praktické spôsoby riešenia a vyrovnávania sa s problémami.

Vzdelávanie o konflikte a jeho riešení je zároveň preventciou. Ak je možné získať znalosti, zručnosti a postoje zamerané na mier, študenti budú mať príležitosť a povinnosť podniknúť kroky, ktoré vnesú kultúru mieru do sveta zmietaného konfliktmi.

ZMENA A BUDÚCNOSŤ

Svet sa mení v dôsledku udalostí, ktoré sa stali v minulosti. Preto môžeme zároveň vyhlásiť, že v budúcnosti sa svet bude meniť v dôsledku nášho dnešného konania. Neznamená to však, že naša budúcnosť je predurčená. Mladí ľudia sa môžu naučiť preskúmať procesy, ktoré prinášajú zmenu a vedome ich využívať na vytvorenie lepšej budúcnosti.

Prečo používať túto príručku?

Táto príručka nemá za cieľ stať sa úplnými alebo predpisovými osnovami. Je to kniha, ktorá je zdrojom - netreba ju čítať od začiatku do konca, aby ste ju mohli používať. Jednotlivé hry môžete voľne kombinovať a prispôbovať meniacim sa okolnostiam a rôznym kultúrnym kontextom.

POUŽÍVANIE TEJTO KNIHY

Vzdelávanie pre rozvoj je prístup k učeniu, nie nový predmet, ktorý by sa mal vtesnať do už aj tak predimenzovaných osnov. Je to prístup, ktorý zahŕňa vzdelávacie iniciatívy, ktoré sa používali v minulosti, ako napríklad iniciatíva za mier, rozvoj, ľudské práva a výchova k ochrane životného prostredia.

Pojmy a učebné stratégie vzdelávania pre rozvoj môžeme začleniť do tradičnejších predmetov. Azda najprirodzenejšie bude ich začlenenie do humanitných predmetov.

Hry uvádzané v tejto príručke sú organizované na témy jednotlivých globálnych pojmov.

Každá hra sa uvádza pod nasledujúcimi hlavičkami:

Ciele: Táto časť opisuje poznatky, zručnosti alebo postoje, ktoré si majú študenti osvojiť počas trvania hry.

Veková úroveň: Hry sú určené pre tri vekové kategórie:

úroveň: 7 – 11 rokov

úroveň 12 – 15 rokov

úroveň 16 – 18 rokov

Uvedené vekové kategórie slúžia len orientačne. Starší študenti, ktorí nemajú vedomosti o niektorom konkrétnom pojme či téme, môžu začínať na úrovni určenej pre nižší vek. Mladší študenti, ktorí rýchlo a dôkladne pochopia konkrétnu tému, môžu začať s činnosťami vyššej vekovej kategórie.

Rozhodujúci je úsudok učiteľa či vedúceho, ktorý môže robiť aj rôzne úpravy tak, aby sa vyhovelo potrebám každej skupiny.

Potrebné materiály: Táto časť vymenúva zoznam vecí a materiálov potrebných na hry. Pri niektorých hrách sa pracuje aj s pracovnými listami.

Herný princíp: V tejto časti je opísaný konkrétny postup hry vo forme

krokov. Väčšina hier sa môže robiť počas jednej vyučovacej hodiny (približne 45 minút). Ak sa hra skladá z mnohých krokov, je dobré ju rozdeliť na niekoľko za sebou nasledujúcich dní.

Obmeny scenára: Dozviete sa o možných spôsoboch, ako prispôbiť hru vekovej kategórii, schopnostiam alebo záujmom skupiny.

Pokračovanie: V ideálnom prípade by sa nemali hry uvedené v príručke používať ako izolované zážitky, ale ako spôsob stimulácie ďalšieho štúdia a výskumu alebo ako príležitosť podujat' sa na zmysluplnú akciu v študentovom prostredí. Táto časť navrhuje možnosti rozšírenia študentovho učenia aj mimo hry.

Prečo hrať túto hru: V tejto časti sú uvedené typy akademických zručností, ktoré sa rozvinú počas trvania hry. Mnohé z nich možno uplatniť na iné predmety alebo vecné oblasti.

PROCES UČENIA

Vzdelávanie pre rozvoj je viac ako len sumarizovanie poznatkov súvisiacich s globálnymi pojmami. Je to tiež metodika vyučovacích procesov, ktoré sa líšia od tých najčastejšie využívaných v tradičných oblastiach osnov.

STRATÉGIA UČENIA

Vo všetkých krokoch učebného cyklu vzdelávania pre rozvoj sa využívajú interdisciplinárne učenie, učenie spolupráce, ako aj metódy účasti a skúseností.

Interdisciplinárne učenie

Prístupy k učeniu, ktoré spájajú početné oblasti osnov (jazyk, matematika, prírodné vedy, spoločenské vedy, umenie) sú vysoko účinné, pretože pomáhajú študentom pochopiť zložité pojmy a otázky. Metódy interdisciplinárneho učenia používajú prístup, ktorý sa sústreďuje na problém a pomáha študentom rozoznať podiel rôznych tém v prístupe k reálnym globálnym problémom. To je zvlášť cenné v čase, keď sa mnohým študentom nedarí rozoznať relevanciu osnov vo vzťahu k svetu mimo školskej triedy.

Učenie spolupráce

Proces štruktúrovaný pre učenie spolupráce podporuje postoje potrebné pre globálne občianstvo. Sústavné využívanie učenia spolupráce v skupinách pomáha prekonať bariéry predsudku a zvýšiť sympatie medzi deťmi rôznych rás, národností, pohlavia a fyzického stavu. A zložité pojmy (ako tie základné pri vzdelávaní pre rozvoj) sa oveľa lepšie pochopia, ak sa presadzuje skôr učenie spolupráce ako súťaženia a individualistických metód.

Metódy účasti a skúseností a interaktívne metódy

Interaktívna a účastná/participačná komunikácia ponúka jedinečné prostriedky pre reálnu možnosť dosiahnuť zmenu v správaní.

Tieto metódy zahŕňajú skupinovú diskusiu, rozpravu, hru rolí a simuláciu. Sú účinné pri oživovaní abstraktných pojmov a umožňujú vnímať zdanlivo vzdialené témy osobnejšie a bližšie. Podporujú využitie takých perspektív/pohľadov na danú otázku, ktoré uľahčia ich celistvé pochopenie a prijímanie rozdielnosti.

TYPICKÉ STRATÉGIE VZDELÁVANIA PRE ROZVOJ

Existuje veľa typov stratégie, ktoré sa často využívajú v práci vo vzdelávaní pre rozvoj.

Práca v malých skupinách

Malé skupiny vytvárajú dobré podmienky pre účasť všetkých študentov, výmenu názorov a spoluprácu v tíme. Na začiatku práce v malej skupine pomáha jasné rozdelenie úloh. Rozdelenie rolí v štvorčlennej skupine môže byť nasledovné:

Zdrojová osoba – zodpovedá za to, že každý v skupine bude mať materiál potrebný na výkon úlohy v skupine.

Zapisovateľ – zapisuje poznámky, priebeh diskusie alebo výroky o názoroch v skupinovej práci.

Moderátor – zabezpečí, aby každý v skupine dostal príležitosť vyjadriť sa, dohliada, aby sa skupina sústredila na úlohu alebo otázky a sleduje čas.

Hovorca – zodpovedá za správu pre triedu.

Bez ohľadu na určenú rolu, každý člen skupiny prispieva do diskusie. Ak je v skupine menej ako štyria členovia, možno dve roly skombinovať. Učiteľ by mal zabezpečiť, aby každý študent dostal šancu vyskúšať si rôzne roly.

Skladačka je ďalší typ práce v malej skupine, ktorou sa rozvíja schopnosť spolupracovať. V štvorčlenných skupinách dostane každý študent číslo od jedna po štyri. Všetci, ktorí majú číslo jeden, sa spoja, aby preskúmali a stali sa odborníkmi daného hľadiska študovanej témy; všetci študenti s číslom dva sa osobite zasa preskúmajú iné hľadisko danej témy atď. Keď dokončia svoj prieskum, vrátia sa do svojich pôvodných skupín a zodpovedajú za poučenie ostatných členov skupín o ich oblasti odbornosti.

Diskusné techniky

Skupinová diskusia vyžaduje, aby študenti vysvetlili a formulovali svoje názory a načúvali názorom ostatných.

K stratégiám pre veľké skupiny patrí:

Čarovný mikrofón

Skupina sedí v kruhu. V kruhu sa podáva starý magnetofónový mikrofón (alebo predmet podobného tvaru). Hovoriť môže len osoba, ktorá drží mikrofón. Ostatní počúvajú a pozerajú sa na hovoriaceho. Keď hovoriaci skončí, podá mikrofón ďalšiemu v kruhu. Táto technika je účinná v prípade mladších študentov alebo skupín, ktoré majú problémy s počúvaním.

Sústredný kruh. Trieda sa rozdelí na dve rovnaké skupiny. Prvá skupina stojí v kruhu chrbtom do jeho stredu. Druhá skupina stojí v kruhu tvárou k prvej skupine. Trieda dostane otázku a študenti ju vo dvojiciach prediskutujú. Po niekoľkých minútach sa vonkajší kruh otočí doľava takže každý študent stojí pred niekým novým. Tento proces sa opakuje buď s rovnakou, alebo inou otázkou.

Podporovanie pozitívneho ovzdušia v triede: pokyny pre skupinovú diskusiu

- Hovorí len jedna osoba a ostatní sa pozerajú a počúvajú hovoriaceho.
- Vyvarujte sa odsudzujúcich alebo posudzujúcich výrokov o hovoriacom a akejkolvek formy zosmiešňovania.
- Rozprávajte zo svojho uhla pohľadu a svojich skúseností a pokúste sa nezovšeobecňovať to, čo si myslia iní.

- Pamätajte, že môže existovať viac ako len jedna „správna“ odpoveď.
- Dohodnite sa o zachovaní mlčanlivosti, ak sa hovorí o citlivých záležitostiach.
- Každý má právo mlčať a nezúčastniť sa na diskusii k určitej téme, ak si to želá.

Hra na roly

Hra na roly zvyšuje schopnosť študentov prijímať iné názory a vyvinúť si zručnosť potrebnú na riešenie problémov alebo konfliktov. Jednotlivé scény môžu trvať len niekoľko minút.

Učitelia môžu pri organizovaní hry na roly využiť nasledujúce pokyny:

Zostava scény: jasne opíšte scénu a postavy, ale takým spôsobom, aby zostal priestor na individuálnu interpretáciu.

Výber hercov: vo všeobecnosti je najlepšie študentom umožniť, aby si dobrovoľne vybrali roly, ktoré chcú hrať.

Príprava: každý herec by mal dostať minútu alebo dve na premyslenie svojej roly. Vystríhajte sa príliš dlhej prípravy, zdôraznite neformálnu povahu hry na roly.

Počas hry na roly: zaznamenajte každú akciu, ktorá spôsobí zmenu v priebehu scény, a prečo sa našlo alebo nenašlo riešenie. Študenti, ktorí sú divákmi, by mali vypozerovať podobné veci. Poučte študentov, aby nekomentovali hru, lebo to hercov rozptyľuje.

Ukončenie: ukončite hru, ak sa dosiahne riešenie, ak sa dej spomaľuje alebo ak herci začnú mať ťažkosti. Umožnite hercom, aby si oddýchli, poprechádzali sa alebo aby sa zaoberali niečím iným.

Diskusia: umožnite hercom, aby vyjadrili svoje pocity. Potom ich povzbudzte, aby hodnotili to, čo sa odohralo: aké mali pocity počas scénky, účinok rôznych dejov na nich, ako sú spokojní s rozuzlením príbehu. Diváci sa môžu podeliť o to, ako hru vnímali, alebo navrhnúť iné spôsoby riešenia situácie.

ZAMERANIE Z HĽADISKA GLOBÁLNYCH PROBLÉMOV: PREVIAZANOSŤ VECÍ

Hra č. 1: Príbeh dvoch oslov

Vhodná od vekovej kategórie: 7 – 11 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Previazanosť vecí

CIELE

Pomôcť študentom dozvedieť sa niečo o spolupráci ako základnej zručnosti pre život v previazanom svete a alternatíve súťaženía.

POTREBNÉ MATERIÁLY

kópia obrázku „Dva osly“ (strana 21) pre každú dvojicu študentov (pred začiatkom činnosti sa obrázok rozstrihne na šesť častí), veľký hárok papiera a lep pre každú dvojicu študentov

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Študenti vytvoria dvojice, pričom každá dvojica dostane šesť častí obrázku „Dva osly“. Ich úlohou je usporiadať jednotlivé časti obrázku tak, aby mohli vyrozprávať celý príbeh. Keď to urobia, prilepia ich na hárok papiera.

Krok 2

Každá dvojica sa spojí s inou dvojicou a navzájom si porozprávajú príbeh o dvoch osloch tak, ako ho pochopili.

Krok 3

Celá trieda diskutuje o nasledujúcich otázkach:

- Aký mali osly problém na začiatku?
- Ako sa ho najprv pokúšali riešiť? Fungovalo to? Prečo nie?
- Čo urobili, aby problém vyriešili?
- Dostali oba osly to, čo chceli?
- Riešili ste niekedy nejaký problém spoluprácou s niekým iným? Povedzte o tom celej triede.

OBMENY SCENÁRA

1. Učiteľ rozdá žiakom len prvé štyri časti obrázku a požiada ich, aby navrhli koniec príbehu.
2. Žiaci príbeh porozprávajú podľa deja na obrázku alebo ho zahrajú.

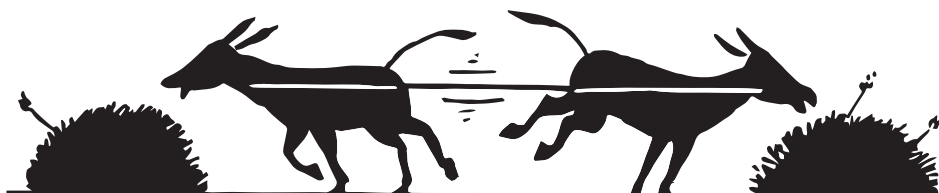
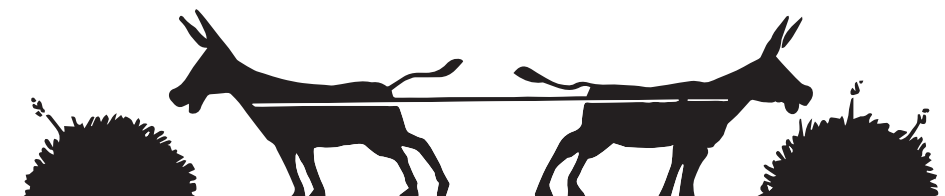
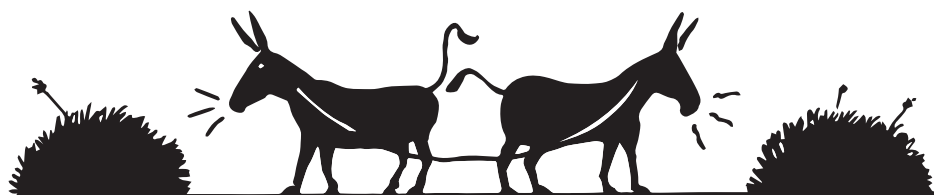
POKRAČOVANIE

1. Žiaci vytvoria vlastné obrázky o konfliktoch, ozajstných alebo vymyslených, ktoré možno riešiť spoluprácou. Z nich sa potom môže pre triedu zostaviť kniha.
2. Ak sa vyskytne v triede, škole alebo komunite skutočný konflikt, žiaci môžu použiť na nájdenie riešenia, ktoré uspokojí obe strany, brainstorming.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Hra obsahuje rozbor obrazov, ich usporiadanie podľa následnosti a riešenie problému.

Dva osly

Reprodukováno s povolením Quaker Peace and Service

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

PRACOVNÝ LIST

Hra č. 2: Sieť života

Vhodná od vekovej kategórie: 7 – 11 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Previazanosť vecí

CIELE

Ukázať vzájomnú prepojenosť v rámci ekosystému a to, ako zmena jednej jeho časti ovplyvňuje ostatné formy života.

POTREBNÉ MATERIÁLY

klbká vlny, nožnice, pre každého žiaka jedna zo sady kartičiek* „Sieť života“ (strany 26 a 27)

*základná sada obsahuje 24 kartičiek; v skupine, ktorá má viac ako 12 členov, sa môžu vyrobiť ďalšie kartičky s rastlinami a hmyzom

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Učiteľ skupine vysvetlí, že sa budú učiť o potravinovom reťazci tak, že prijmú rolu jednej časti reťazca. Potom rozdá kartičky. Každý žiak dostane jednu kartičku, prečíta si ju a opýta sa na to, čomu nerozumie. Žiaci, ktorí majú na kartičke voľné miesto, na ňu môžu napísať názov jedného miestneho cicavca, vtáka, rastliny alebo hmyzu, na ktorý sa hodí opis na kartičke.

Krok 2

Skupina sa uprostred miestnosti postaví do kruhu. Jeden zo žiakov nahlas prečíta text na svojej kartičke. Ostatní počúvajú a rozhodnú, či je medzi nimi a prvým žiakom nejaká väzba – buď preto, lebo im opísaný tvor slúži ako potrava, alebo ako potrava slúžia oni jemu. Túto väzbu znázornia tak, že dajú koniec vlny (asi jeden alebo dva metre dlhej) prvému žiakovi a druhý koniec vlny si omotajú okolo pása.

Krok 3

Svoju kartičku prečíta ďalší žiak a opakuje sa krok 2. Táto činnosť pokračuje, kým sa do siete nezapoja všetci žiaci a niektorí z nich budú mať okolo pása uviazaných viac koncov vlny.

Krok 4

Učiteľ vysvetlí scenár vzťahujúci sa k problému životného prostredia.
Napríklad:

„Blízka továreň znečisťuje vzduch. V dôsledku znečistenia sa tu vyskytujú kyslé dažde a spôsobujú, že príliš kyslá pôda zabíja rastliny.“

Všetci žiaci, ktorí sú zapojení v sieti a táto situácia sa ich dotýka (v tomto prípade rastliny), sa vyznačia spojením vlnou inej farby a musia si sadnúť, čím názorne ukážu sekundárny (druhotný) účinok kyslého dažďa. Každý žiak, ktorý je spojený s niekým, kto už sedí, si musí tiež sadnúť, až kým sa nedokončí reťazec účinkov.

Alternatívne scenáre na tému životného prostredia:

„Farmár, ktorému hmyz požiera úrodu, použije silný insekticíd. Insekticíd zabije veľa druhov iného hmyzu, ktorý žije v tejto oblasti.“

„Drevorubačská firma sa rozhodne vyrúbať všetky stromy v oblasti, aby na predaji dreva zarobila veľa peňazí.“

Krok 5

Skupina žiakov prediskutuje nasledujúce otázky:

- Čo nám hovorí dokončená sieť o ekosystéme?
- Existujú aj iné živé tvory, ktoré môžeme zahrnúť do siete?
- Ktoré časti siete spôsobili problémy životnému prostrediu? Zostali nejaké časti siete, ktoré nimi neboli ovplyvnené?
- Aké iné druhy environmentálnych problémov poznáme a ktorú časť ekosystému zasahujú?
- Môžeme s týmito environmentálnymi problémami niečo spraviť?

OBMENY SCENÁRA

1. Činnosť obmeníme tak, že použijeme príklad iného ekosystému - napríklad jazero alebo rieku. Žiaci určia, ktorí „členovia“ ekosystému sa použijú v modeli a vyrobia si kartičky sami.
2. Žiaci môžu vyrobiť mapu vzťahov v ekosystéme na papieri tak, že ich nakreslia tak, aby bolo zrejmé, ktorí členovia od seba závisia.

POKRAČOVANIE

1. Žiaci navštívia vzdelávacie stredisko alebo prírodný areál, aby sami pozorovali fungovanie potravinového reťazca.
2. Žiaci sa zoznámia so zakladaním a údržbou zelene pri škole.
3. Žiaci preskúmajú situácie, v ktorých dochádza k poškodzovaniu životného prostredia v ich vlastnom okolí a zvažia, ako môžu oni sami tejto situácii zabrániť – písanie listov a žiadostí, bojkotovanie určitých výrobkov atď.

PREČO SA HRAŤ TÚTO HRU?

Táto hra vedie k uvedomeniu si vzťahov a pochopeniu dôsledkov. Možno ju začleniť aj do vyučovania prírodovedných predmetov.

HRA Č.:2. SIEŤ ŽIVOTA

Sieť života – Kartyčky (1)

Pre triedu s 24 žiakmi pripravte dve sady týchto kartyčiek:

Som človek. Živím sa mäsom, ktoré pochádza z veľkých cicavcov a vtákov. Jem tiež obilie, ovocie a zeleninu.	Som vták..... Živím sa zrnom, semenami a hmyzom. Niekedy sa mnou živia malé cicavce.
— — — — —	+ — — — —
Som vták Živím sa zrnom, semenami a hmyzom. Niekedy sa mnou živia ľudia.	Som vták Živím sa zrnom, semenami a hmyzom. Niekedy sa mnou živia malé cicavce.
— — — — —	+ — — — —
Som veľký cicavec Živím sa trávou a zrnom. Niekedy sa mnou živia ľudia.	Som veľký cicavec Živím sa menšími cicavcami, niektorým ovocím a zrnom. Keď uhyniem, baktérie spolu s plesňami spôsobujú môj rozklad a premenu na pôdu.
— — — — —	+ — — — —
Som malý cicavec Živím sa zrnom, semenami, ovocím, hmyzom a vtákmi. Mnou sa živia väčšie cicavce a baktérie spolu s plesňami spôsobujú môj rozklad a premenu na pôdu, keď uhyniem.	Som malý cicavec Živím sa zrnom, semenami, ovocím, hmyzom a vtákmi. Mnou sa živia väčšie cicavce. Keď uhyniem, baktérie spolu s plesňami spôsobujú môj rozklad a premenu na pôdu.
— — — — —	+ — — — —

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Sieť života – Kartyčky (2)

Pre triedu s 24 žiakmi pripravte dve sady týchto kartyčiek:

Som stromPre rast potrebujem slnko, zdravú pôdu a čistú vodu. Hmyz, vtáky a malé cicavce majú vo mne svoj domov a živia sa mojimi semenami a ovocím.	Som červ. Živím sa uhynutými rastlinami a pomáham ich premieňať na zdravú pôdu.
Som baktéria Živím sa uhynutými rastlinami a živočíchmi a pomáham pri ich premene na zdravú pôdu.	Som plesen. Živím sa uhynutými rastlinami a živočíchmi a pomáham ich premieňať na zdravú pôdu.
Som hmyzŽivím sa rastlinami. Mnou sa živí vtáky a niektoré malé cicavce.	Som hmyz Živím sa rastlinami. Mnou sa živí vtáky a niektoré malé cicavce.
Som rastlina..... Potrebujem slnko, zdravú pôdu a čistú vodu. Ja som (alebo moje zrná, semená či ovocie) potravou pre vtáky, malé cicavce a niektoré veľké cicavce.	Som rastlina Pre rast potrebujem slnko, zdravú pôdu a čistú vodu. Ja som (alebo moje zrná, semená či ovocie) potravou pre vtáky, malé cicavce a niektoré veľké cicavce.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

PRACOVNÝ LIST

Hra č. 3: Odkiaľ je to?

Vhodná od vekovej kategórie: 7 – 11 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Previazanosť vecí

CIELE

Zvýšiť povedomie žiakov o väzbách medzi ich spoločenstvom a ostatným svetom.

POTREBNÉ MATERIÁLY

veľká mapa sveta, špendlíky, špagát

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Požiadajte žiakov, aby si viedli denník o jedle, ktoré jedia počas dňa a nech zaznamenávajú krajinu, z ktorej toto jedlo pochádza. Ukážte im, kde nájdú na etiketách balených potravín vyznačenú krajinu pôvodu (častokrát je potrebné etikety veľmi pozorne preštudovať).

Krok 2

Požiadajte žiakov, aby našli na mape sveta krajiny, ktoré vyrábajú bežne používané potraviny. Nech tieto krajiny označia špendlíkmi alebo nech na vyznačenie línie medzi vyvážajúcou krajinou a krajinou žiakov použijú špagát.

Krok 3

Otvorte skupinovú diskusiu na tieto otázky:

- Vyrába sa väčšina potravín, ktoré zjete, vo vašej krajine alebo väčšina z nich pochádza zo zahraničia?
- Prekvapilo vás, keď ste sa dozvedeli, odkiaľ pochádza vaša strava?
- Existujú iné krajiny alebo časti sveta, z ktorých vaša potrava neprichádza? Prečo je to tak?
- Vyberte si jednu z krajín na mape, ktorá vyváža potraviny do vašej krajiny. Viete si predstaviť, čo by sa mohlo stať v tejto krajine, aby to spôsobilo ťažkosti s nakupovaním potravín pre vašu domácnosť?

OBMENY SCENÁRA

Túto činnosť možno vykonať aj tak, že požiadame žiakov, aby preskúmali a vyznačili na mape:

- zdroje ich oblečenia,
- zdroje ich hračiek,
- pôvod filmov, hudby, videonahrávok alebo iných foriem zábavy a médií.

Potom ich môžeme požiadať, aby porovnali rôzne mapy, ktoré vytvorili. Vznikne nejaký vzor, aký?

POKRAČOVANIE

1. Žiaci skúmajú istú položku, ktorá má viac krajín pôvodu, napríklad auto alebo oblečenie. Ktoré krajiny poskytujú suroviny, súčiastky alebo pracovnú silu na jej výrobu? Prečo je to tak?
2. Žiaci navštívia miestny supermarket alebo obchod so zeleninou a spýtajú sa, prečo sa niektoré potraviny nakupujú v tých ktorých krajinách.

PREČO SA HRAŤ TÚTO HRU?

Činnosť zahŕňa čítanie s porozumením a narábanie s mapou. Je vhodná aj na hodiny dejepisu alebo geografie. Na hodine matematiky sa môžu zostrojiť grafy, ktoré ukážu rôzne množstvá dovozu z rôznych častí sveta.

HRA Č.:3. ODKIAL JE TO?

Hra č. 4: Globálne a miestne správy

Vhodná od vekovej kategórie: 12 – 15 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Previazanosť vecí

CIELE

Preskúmať spôsoby, akými vplývajú geograficky vzdialené miesta, udalosti alebo trendy na miestne spoločenstvo.

POTREBNÉ MATERIÁLY

Bežné miestne noviny, kópia mapy sveta nalepená na veľkom kuse papiera, lep pre každú štvorčlennú skupinu žiakov.

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Žiaci vytvoria štvorčlenné skupiny. Prezrú si niekoľko miestnych novín a vystrihnú články, v ktorých sa píše o tom, že iná časť sveta má dosah na miestne spoločenstvo, alebo kde sa píše, že ich vlastná krajina vplýva nejakým spôsobom na inú.

Príklady tém článkov, v ktorých môžu žiaci nájsť jednotlivé typy prepojení:

- hospodárske alebo politické problémy, ktoré spôsobujú migráciu medzi ich krajinou a inou krajinou,
- znečistenie v inej krajine, ktoré ovplyvňuje ich krajinu alebo naopak,
- výmena v oblasti hudby, potravín alebo módy medzi ich krajinou a inou krajinou,
- obmedzenie cestovného ruchu do alebo z ich krajiny spôsobené konfliktom v hostiteľskej krajine,
- prerušenie dovozu alebo vývozu potravín alebo surovín medzi ich krajinou a inou krajinou v dôsledku sucha alebo politických nezhôd,
- vojenský/ozbrojený konflikt medzi ich krajinou a inou krajinou,
- obchodná súťaž medzi ich krajinou a inou krajinou.

Krok 2

Žiaci nalepia tieto články na veľký papier okolo mapy sveta. Nakreslia čiary od každého článku ku krajine, o ktorej článok hovorí.

Krok 3

Žiaci roztriedia články pod nadpisy, ktoré vymyslia, aby vyjadrili väzby medzi ich komunitou a inými časťami sveta. Nadpisy môžu byť: obchod, vojenský styk, kultúrna výmena, migrácia, cestovný ruch, životné prostredie atď.

Krok 4

Keď skupiny dokončia predchádzajúcu úlohu, prediskutujú tieto otázky:

- S ktorými krajinami ste zistili najviac väzieb?
- Existujú časti sveta, s ktorými má vaša krajina málo alebo žiadne väzby? Prečo je to tak?
- Aké typy väzieb sú najbežnejšie? Prečo?

OBMENY SCENÁRA

Žiaci porovnajú veľkosť mediálneho priestoru, ktorý noviny venujú správam s čisto lokálnym obsahom, správam, ktoré sa zaoberajú medzinárodnými udalosťami, a správam, ktoré mali rovnaký miestny aj globálny dosah. Je možné pri čítaní novín jasne rozlíšiť správy s rôznym teritoriálnym dosahom?

POKRAČOVANIE

Žiaci by mohli navštíviť redakciu miestnych alebo regionálnych novín a porozprávať sa s redaktormi o tom, ako dospejú k rozhodnutiu, koľko priestoru venujú miestnym a koľko medzinárodným správam. Podporte žiakov pri navrhovaní globálnych tém, ktorými by sa podľa nich mali noviny zaoberať.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Táto hra rozvíja čítanie s porozumením, zlepšuje schopnosť mapovať a triediť témy. Je využiteľná aj na hodinách geografie.

Hra č. 5: Prerušenie cyklu

Vhodné od vekovej kategórie: 12 – 15 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Previazanosť vecí

CIELE

Preskúmať previazanosť rôznych faktorov, ktoré pôsobia pri vzniku chudoby, podporiť žiakov, aby zvažili spôsoby, ktorými by sa cyklus chudoby mohol prerušiť.

POTREBNÉ MATERIÁLY

pre každú skupinu štyroch členov veľký hárok papiera, lep, fixky a sada vystrihnutých kartičiek „Prerušenie cyklu“ (strana 34)

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Žiaci vytvoria skupiny po štyroch. Spolu si prečítajú sériu kartičiek **Prerušenie cyklu**. Potom ich usporiadajú na veľký hárok papiera do kruhu. Kartička s nápisom Chudoba by mala byť v hornej časti kruhu a všetky ostatné by mali nasledovať v poradí podľa smeru hodinových ručičiek. Úprava by mala ilustrovať, ako vzniká každý stav alebo ako je dôsledkom stavu, ktorý mu predchádza.

Keď sa skupina dohodne o usporiadaní kartičiek, nalepí ich na papier a nakreslí šípky od kartičky Chudoba k ďalšej fáze cyklu a tak ďalej, až kým sa vráti ku kartičke s nápisom Chudoba.

Krok 2

V malých skupinách žiaci prediskutujú, aké kroky by bolo treba podniknúť, aby sa prerušil cyklus chudoby. Medzi možnými krokmi sú: vytvorenie programu, ktorý poskytne základné potraviny pre všetkých študentov a žiakov žijúcich v chudobe, vytvorenie programu bezplatných zdravotných služieb pre chudobných, poskytnutie vyšších fondov na vzdelávanie v oblasti s nižším príjmom, zriadenie programov vzdelávania a prípravy na povolanie pre dospelých.

Krok 3

Keď žiaci rozhodnú, akým spôsobom by bolo možné zasiahnuť, napíšu príslušnú akciu na veľký papier vedľa kroku v cykle chudoby, ktorému zodpovedá. Od tohto bodu v cykle napíšu ďalší sled krokov, ktorý ukáže, ako podniknutá akcia preruší cyklus chudoby.

Krok 4

Keď všetky skupiny dokončia svoju prácu, ukážu svoje papiere ostatným. Spolu prediskutujú nasledujúce otázky:

- Ktoré sú niektoré z faktorov spôsobujúcich chudobu? Sú aj iné faktory, ktoré neboli zahrnuté v kartičkách?
- Prečo pokračuje cyklus chudoby?
- Aké kroky navrhuje vaša skupina na prerušenie cyklu?
- Stačí jeden zásah na prerušenie cyklu alebo treba viac typov zásahu?
- Ktorý z návrhov je najľahšie realizovať?
- Poznáte nejaký podobný program, ktorý sa realizoval vo vašej krajine alebo v iných krajinách?
- Učiteľ by sa mal uistiť, že žiaci pochopili, že cyklus chudoby existuje nielen v rozvojových krajinách, ale aj v priemyselných.

OBMENY SCENÁRA

Žiaci zdramatizujú alebo napíšu príbehy o krokoch cyklu a účinku, aký má prerušenie cyklu.

POKRAČOVANIE

Žiaci zozbierajú novinové články, ktoré prinášajú príklady, ako sa prerušil cyklus chudoby v krajinách na celom svete.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Hra vyžaduje od mladých ľudí využitie spolupráce, usporiadanie podľa dôležitosti a predvídanie dôsledkov. Je vhodná na hodiny humanitných predmetov.

Kartičky pre „Prerušenie cyklu chudoby“.

CHUDOBA

Odhaduje sa, že 25 percent detí sveta žije v chudobe.

ŠKOLA

Deti, ktoré sú často choré, sa ťažko učia a často vymeškávajú školu.

HLAD

Deti, ktoré žijú v chudobe, často nemajú čo jesť alebo nemajú dost' výživnej potravy.

PRACOVNÉ ZRUČNOSTI

Deti, ktoré mali ťažkosti v škole, vymeškávali vyučovanie alebo školu predčasne opustili, nezískali zručnosti potrebné pre zamestnanie – čítanie, písanie a počítanie.

PODVÝŽIVA

Deti, ktoré nedostávajú dost' potravy, sú často podvyživené a to poškodzuje ich rast a vývin.

NEZAMESTNANOSŤ

Keď deti dosiahnu dospelý vek, hľadajú si zamestnanie. Ak nemajú základné vedomosti zo školy, môžu mať ťažkosti s hľadaním zamestnania, ktoré by ich uživilo.

ZDRAVIE

Podvyživené deti môžu ochorieť, pretože ich telo nie je dost' silné nato, aby bojovalo s infekciami.

NÍZKY PRÍJEM

Ľudia, ktorí nemajú zamestnanie alebo ktorí pracujú málo, nemôžu zarobiť toľko, koľko potrebujú, aby to pokrylo ich základné potreby – potravu, oblečenie a bývanie. Ich deti sa rodia do chudoby.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Hra č. 6: Hra s reťazami

Vhodné od vekovej kategórie: 12 – 15 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Previazanosť vecí

CIELE

Pomôcť žiakom pochopiť previazanosť obchodu medzi krajinami, ktoré majú rozličné zdroje, umožniť im, aby zažili nespravodlivosť, ktorá vyplýva z nerovnomerného rozloženia zdrojov.

POTREBNÉ MATERIÁLY*

Noviny, farebný papier (alebo farebné novinové prílohy), nožnice, lep, kancelárske zošívачky**, ceruzky, pravítka

*materiály je potrebné rozdeliť medzi skupiny opísané nižšie

**zošívачky si učiteľ ponechá až do posledného kroku postupu

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Žiaci sa rozdelia do piatich asi päťčlenných skupín. Každá skupina dostane škatuľu s odlišným materiálom:

skupina 1 – hárok novín, hárok farebného papiera, päť nožníc, päť lepop, päť ceruziek a päť pravítok,

skupina 2 – štyri hárky novín, hárok farebného papiera, troje nožníc, tri lepy, tri ceruzky,

skupina 3 – šesť hárkov novín, dvoje nožníc, dva lepy, dve pravítka,

skupina 4 – desať hárkov novín, jedno pravítko a jednu ceruzku,

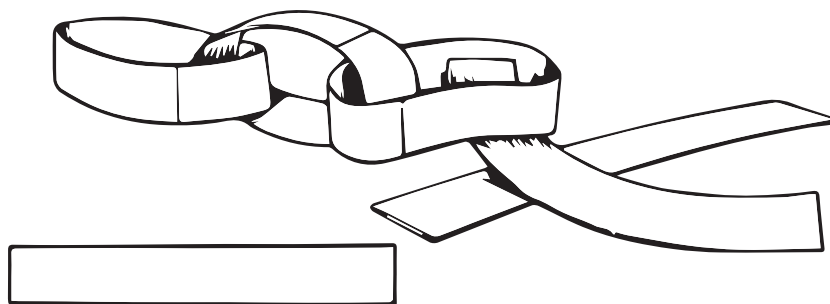
skupina 5 – pätnásť hárkov novín, osem hárkov farebného papiera.

Každá skupina bude predstavovať inú krajinu. Ich úlohou je vyrobiť produkt, v tomto prípade papierové reťaze, každú s piatimi ohnivkami, ktoré sa môžu predáť na svetovom trhu. Zarobia päť jednotiek meny za každú reťaz. Predajú ich učiteľovi, ktorý predstavuje svetový trh s týmito reťazami.

Každé ohnivko reťaze musí byť z pásiku novín presne 20 cm dlhého a 3 cm širokého. Ohnivká musia byť zlepené tak, aby sa prekrývali 2 cm na koncoch pásika. Učiteľ by mal vysvetliť žiakom, že ohnivká, ktoré nespĺňajú normu svetového trhu, ktoré sú príliš dlhé, krátke, široké, tenké alebo krivo vystrihnuté, nevyhovujú a nebudú prijaté. Po predaji reťazí učiteľ zapíše na

tabuľu, koľko zarobila každá skupina.

rozmery reťaze 3x20cm

Učiteľ by nemal otvorene zdôrazniť, že skupiny nebudú mať rovnaké podmienky na výrobu reťazí. Ak sa žiaci ohradia, že je to nespravodlivé, učiteľ im odpovie, že je to jednoducho spôsob, akým materiál v tejto hre rozdelil, ale skupiny môžu vyjedávať o výmene zdrojov, môžu si nakúpiť, čo potrebujú, zo svojich zárobkov, ale musia to oznámiť učiteľovi, ktorý odpočíta minútú sumu z ich celkového zárobku.

Krok 2

Po tejto inštrukcii učiteľ nechá žiakov meniť a vyrábať reťaze 10 až 15 minút. Potom vyhlási, že keďže je na svetovom trhu veľa reťazí vysokej kvality, cena klesá na tri jednotky meny za reťaz pozostávajúcu z piatich ohniviek.

Krok 3

Po ďalších piatich minútach od vyhlásenia novej ceny reťazí, učiteľ oznámi, že na trhu je momentálne prebytok reťazí z novinového papiera, takže cena klesá na jednu jednotku meny za reťaz s piatimi ohnivkami. Ale reťaze urobené z farebného papiera sú, naopak, veľmi žiadané a možno ich predat' za päť jednotiek meny za reťaz s piatimi ohnivkami.

Krok 4

Po ďalších piatich minútach hry učiteľ oznámi, že sa objavila nová technológia na výrobu reťazí, ktorá umožňuje výrobu kvalitnejšieho výrobku, a síce namiesto lepenia sa oká spínajú. Za reťaze so zopnutými ohnivkami možno zarobiť doterajšiu cenu na svetovom trhu plus 15 jednotiek meny za reťaz s piatimi ohnivkami (to znamená 15 jednotiek za reťaz z novinového papiera s piatimi zopnutými ohnivkami, 20 jednotiek za reťaz z farebného papiera s piatimi zopnutými ohnivkami).

K dispozícii je päť zošívачiek, ktoré si možno kúpiť od učiteľa; cena sa stanoví taká, aby umožnila ich nákup len najbohatšej skupine.

Krok 5

Po predaji zošívачiek by mal učiteľ umožniť pokračovanie v práci ďalších päť až desať minút. Potom treba hru zastaviť a každá skupina si môže spočítať svoj zárobok.

Krok 6

Trieda prediskutuje nasledujúce otázky. Učiteľ by sa mal v priebehu diskusie pokúsiť naznačiť podobnosť so svetovým trhom:

- Ktorá skupina zarobila najviac peňazí? Ktorá skupina zarobila najmenej? Prečo?
- Aké druhy obchodu sa dohodli? (výmena surovín, ako je papier za techniku, ako sú pravítka a ceruzky, nožnice za pravítka atď.).
- Aké druhy previazanosti alebo spôsoby delenia práce sa objavili v rámci skupiny?
- Dokázali sa skupiny dohodnúť na spolupráci?
- Aký bol dosah klesajúcej ceny reťazi na svetovom trhu na bohatšie skupiny a aký na chudobnejšie?
- Ktoré skupiny si mohli dovoliť kúpiť novú technológiu, napríklad zošívачku?
- Prečo vývoj novej technológie umožnil bohatým skupinám zbohatnúť, kým chudobné skupiny boli ešte chudobnejšie?

OBMENY SCENÁRA

Rozdelenie zdrojov a zavedenie nových technológií sa môže meniť, aby sa vernejšie simulovali podmienky svetového obchodu.

POKRAČOVANIE

1. Žiaci skúmajú pôvod výrobkov, ktoré zvyčajne používajú doma alebo v škole, aby objavili zdroje surovín a pracovnej sily, pričom zistia, že mnohé výrobky pochádzajú z rozličných krajín.
2. Môžu skúmať aj nerovnosť, ktorá v súčasnosti existuje v medzinárodnom obchode. Ktorých krajín sa to týka? Ktoré krajiny sa obohacujú pri takejto nerovnosti?

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Táto hra si vyžaduje spoluprácu, rozhodovanie a počítanie. Môže tvoriť aj súčasť hodín spoločenských vied, ekonómie alebo matematiky.

Hra č. 7: Nárast počtu obyvateľov

Vhodná od vekovej kategórie: 16 – 18 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Previazanosť vecí

CIELE

Oboznámiť mladých ľudí s celou škálou faktorov, ktoré prispievajú k nárastu počtu obyvateľov v rozvojových krajinách a pomôcť im pochopiť previazanosť týchto faktorov.

POTREBNÉ MATERIÁLY

Sada kartičiek „Nárast počtu obyvateľstva“ (strany 40 a 41) pre každú malú skupinu, veľký papier a lep.

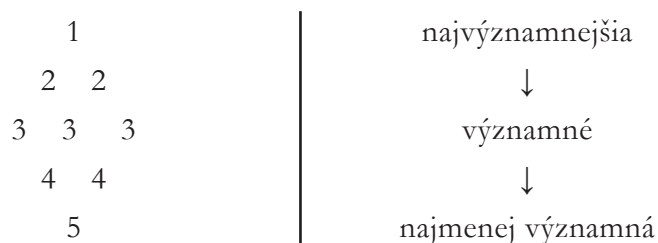
HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Mladí ľudia vytvoria skupiny po troch alebo štyroch. Každá skupina dostane sadu rozstrihaných kartičiek **Nárast počtu obyvateľstva**. Na prečítanie kartičiek budú mať niekoľko minút.

Krok 2

Potom študenti usporiadajú kartičky do tvaru diamantu podľa ich významu pre tému rastu obyvateľstva. Najvýznamnejšia kartička by mala byť v hornom cípe diamantu, pod ňou budú nasledovať dve veľmi významné kartičky. Na tretej úrovni budú tri kartičky s istým významom pre tému, na štvrtej úrovni budú dve kartičky menej významné a naspodku diamantu je kartička, o ktorej skupina usúdi, že má najmenší význam.

V úvode treba mladým ľuďom vysvetliť, že táto činnosť nemá jedinú správnu odpoveď. Keď sa skupina dohodne na usporiadaní kartičiek, nalepi ich na veľký hárok papiera.

Krok 3

Malé skupiny sa stretnú a prediskutujú dôvody svojho usporiadania kartičiek. Je možné položiť nasledujúce otázky:

- Prekvapili vás niektoré faktory, ktoré ovplyvňujú nárast obyvateľstva?
- Existujú nejaké iné faktory, o ktorých si myslíte, že sú dôležité?
- Dosiahol sa všeobecný súhlas v tom, ktoré faktory sú najvýznamnejšie a ktoré najmenej významné? Prečo a preč nie?
- Ktoré faktory sa zdajú najviac previazané? Prečo?

OBMENY SCENÁRA

Namiesto usporiadania kartičiek do tvaru diamantu použijú malé skupiny kartičky na vytvorenie diagramu. Urobia to tak, že uložia kartičky na veľký baliaci papier tak, že sa ukáže vzťah rôznych faktorov – môžu sa uložiť do radu, zoskupiť atď. Medzi nimi sa môžu nakresliť čiary a šípky, ktoré znázornia ako jeden faktor ovplyvňuje druhý alebo druhé.

POKRAČOVANIE

1. Skupiny preskúmajú krajiny, ktoré sa pokúšajú kontrolovať rast obyvateľstva, ako sú Taiwan alebo Južná Kórea, kde prebehla úspešná pozemková reforma.
2. Môžu ďalej skúmať vzťahy medzi detskou úmrtnosťou, dĺžkou života a nárastom počtu obyvateľov. Užitočnými zdrojmi štatistiky sú ročenky ako State of the World's Children Report (UNICEF), World Population Data Sheet (Population Reference Bureau) a World Development Report (Svetová banka).

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Hra si vyžaduje od študentov, aby zistili vzťahy, pochopili príčinu a následok, predvídali dôsledky a prijímali rozhodnutia. Dá sa využiť aj na hodinách dejepisu alebo geografie, či na hodinách, na ktorých sa hovorí o podmienkach v rozvojových krajinách. Ak sa skúma do hĺbky štatistika, môže sa hra zaradiť aj na hodinu matematiky.

Kartičky „Populačný rast“ (1)

POZEMKOVÁ REFORMA

Keď sa pôda rozdelí tak, že ľudia, ktorí na nej pracujú, ju aj vlastnia (namiesto toho, aby ju vlastnili veľkí vlastníci alebo mnohonárodné spoločnosti), životné podmienky farmárov s nízkym príjmom sa zlepšia. Tým sa zníži chudoba, ľudia budú mať lepšiu zdravotnú starostlivosť a vzdelanie. To vedie k zníženej úmrtnosti detí a dvojice môžu mať menej detí. Pôrodnosť v krajinách, kde sa zlepšila životná úroveň, klesne. Takže opatrenia, ako pozemková reforma, ktoré znižujú výskyt chudoby, prispievajú ku kontrole rastu počtu obyvateľov.

ZNÍŽENIE DLHU

Najväčšou príčinou chudoby v rozvojových krajinách je dlh voči priemyselným krajinám. Okrem toho sa bieda viaže na podmienky, ktoré podporujú vysokú pôrodnosť. Keby priemyselné krajiny mysleli vážne svoje obavy z nárastu počtu obyvateľov, podnikli by kroky na zmiernenie alebo odpustenie dlhu. Rozvojové krajiny by mali podporovať v tom, aby vyrábali potraviny, ktoré potrebujú ich obyvatelia a neprodukovali plodiny, ako sú kakao alebo káva na vývoz.

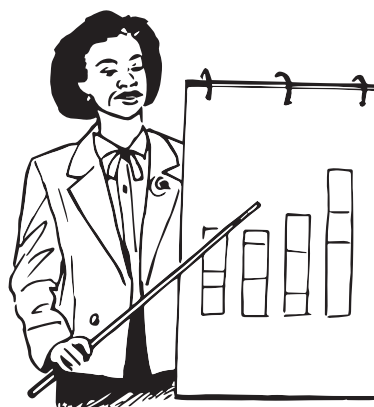
ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ

V dôsledku nedostatočnej zdravotnej starostlivosti sa rodičia v rozvojových krajinách obávajú, že sa ich deti nedožijú dospelosti. Preto majú viac detí a dúfajú, že niektoré z nich prežijú. Výskum ukázal, že keď sa zníži úmrtnosť novorodencov a detí, klesne aj pôrodnosť. Poskytovanie dobrej zdravotnej starostlivosti a hygieny pre všetkých je preto najlepšou cestou kontroly nárastu počtu obyvateľov.

ROVNAKÉ PRÍLEŽITOSTI PRE ŽENY

Poskytnutie rovnakých príležitostí zamestnania pre ženy je kľúčom k spomaleniu populačného rastu. Keď majú ženy možnosť vybrať si vo svojom živote aj inú rolu, ako je rodenie detí, často sa rozhodnú mať menej detí.

Kartičky „Populačný rast“ (2)

VHODNÁ TECHNOLÓGIA

Vidiecke rodiny v rozvojových krajinách potrebujú mať veľa detí, ktoré im budú pomáhať pracovať na farme. Keby sa vyvinula vhodná technológia, ktorá by znížila potrebu pracovnej sily, rodičia by si mohli vybrať, či budú mať veľkú alebo menšiu rodinu.

VZDELANIE

V krajinách, kde sú ľudia vzdelanejší, klesá pôrodnosť. Ľudia, ktorí dostanú vzdelanie, vedia viac o zdraví a plánovaní rodičovstva a majú viac príležitostí zamestnať sa. Pri znižovaní rastu obyvateľstva by sme sa mali sústrediť na vzdelanie.

STAROSTLIVOSŤ O CHORÝCH A STARŠÍCH

Ľudia v rozvojových krajinách majú veľa detí, pretože potrebujú niekoho, kto by sa o nich postaral, keď zostarnú alebo ochorejú. Vlády týchto krajín by mali dostať podporu, aby si založili systémy sociálnej starostlivosti, ktoré by starším a chorým zaručili dôchodky a zdravotnú starostlivosť. To by umožnili rodičom mať menšie rodiny.

ROZDELENIE POTRAVÍN

Svet má dostatok potravín pre oveľa väčší počet obyvateľov, ako má teraz. Hlavnou témou nie je zníženie pôrodnosti, ale skôr zabezpečenie, aby sa zdroje potravín rozdelili medzi tých, ktorí ich najviac potrebujú.

PLÁNOVANIE RODIČOVSTVA

Na zníženie preľudnenia musia byť všetkým párom v rozvojových krajinách dostupné informácie o plánovaní rodičovstva a službách.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Hra č. 8: Hra o káve

Vhodná od vekovej kategórie: 16 – 18 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Previazanosť vecí

CIELE

Priniesť mladým ľuďom skúsenosť s účinkami asymetrickej previazanosti medzi priemyselnými a rozvojovými krajinami, v tomto prípade v súvislosti s orientáciou poľnohospodárstva na plodiny, ktoré prinášajú hotovosť.

POTREBNÉ MATERIÁLY

pre každého farmára: ceruzka, list **Informácie pre farmárov** (strana 47), list **Typická neffská farma** (strana 49) a list **Farmárovo účtovanie** (strana 50)
Pre každú dvojicu predstaviteľov nadnárodnej potravinovej spoločnosti: ceruzky, list **Informácie pre predstaviteľov nadnárodnej potravinovej spoločnosti** (strana 48), niekoľko kópií listu mena **Neffy** (strana 51), list **Účtovanie spoločnosti** (strana 52)

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1 (asi 15 minút)

Trieda si rozdelí roly takto:

- Farmári v rozvojových krajinách - štyri skupiny po štyroch.
- Zástupcovia nadnárodnej potravinovej spoločnosti - štyri skupiny po dvoch.
- Farmári a predstavitelia spoločnosti si prečítajú informačné listy a sledujú pokyny uvedené na nich.

(Poznámka: Farmári vyplnia listy na účtovanie jednotlivo, zástupcovia spoločnosti ich vyplnia ako dvojica.)

Učiteľ počas simulácie zohráva rolu kontrolóra. Kontrolór nahlas prečíta kroky od 2 do 6 a dozerá na napredovanie skupín.

Ako simulácia postupuje, výpočty farmárov a zástupcov spoločnosti sú čoraz komplikovanejšie. Učiteľ môže použiť ako pomôcku pri dozore nad ich prácou vzorové účtovné listy farmárov vyplnené na stranách 80 a 81. Vzorový účtovný list farmára sa zakladá na predpoklade, že farmár poskytne zo svojej pôdy každý rok dva akre (1 akre je 40,5 áru) na pestovanie kávy, pričom si nemusel nepožičať nijaké peniaze. Ak farmár

dospeje k inému rozhodnutiu, účtovný list sa bude odlišovať od vzoru.

Krok 2 (asi 10 minút)

Kontrolór prečíta nasledujúce:

„Ako ste pochopili z informačných listov, vy ako farmári z Neffy hľadáte spôsoby, ako zlepšiť svoju ekonomickú situáciu, kým zástupcovia spoločnosti Bev-Mart chcú rozšíriť svoje pôsobenie v Neffe. Využite túto príležitosť a stretnite sa, aby ste prediskutovali, či je možné dospieť k dohode, ktorá bude výhodná pre oboch.“

Potom dá kontrolór dokopy vždy dvojicu zástupcov spoločnosti s jednou skupinou štyroch farmárov, aby začali vyjednávať.

Krok 3 (asi 15 minút)

Kontrolór prečíta nasledujúce:

„Blahoželám tým, ktorí dosiahli dohodu. Teraz si predstavme, že prešiel jeden rok. Bev-Mart pomohol farmárom z Neffy začať pestovať kávu a farmári práve zobrali svoju prvú úrodu. Predstavitelia Bev-Martu, teraz prišiel čas, aby ste zaplatili každému farmárovi 150 neffov za akér pôdy poskytnutý na pestovanie kávy tak, ako ste sľúbili. Keď to spravíte, farmári a spoločnosť by mali vyplniť stĺpec Koniec roka v ich účtovných listoch.“

Potom si položte otázku: znamenal projekt pestovania kávy pre vás úspech? Ak áno, odporúčam, aby predstavitelia spoločnosti navrhli farmárom, aby na budúci rok vysadili kávu na ďalších dvoch akroch svojej pôdy. Farmári, zvážte, či je táto ponuka pre vás výhodná, a rozhodnite sa, koľko kávy budete pestovať na budúci rok.“

Krok 4 (asi 15 minút)

Kontrolór prečíta nasledujúce:

„Teraz si predstavme, že sa skončil druhý rok pestovania kávy. Žiaľ, tento rok bolo v Neffe sucho. Úroda kávy ho prežila, lebo Bert-Mart dohliadol, aby sa kávové plantáže zavlažovali. Úroda iných dôležitých potravinových plodín je však zničená. Podarilo sa vám dopestovať len polovicu z toho čo minulý rok: v hodnote 50 neffov na každom akri pôdy. Našťastie, dopestovali ste kávu, máte peniaze v banke, takže môžete nakúpiť potraviny, ktoré potrebujete. Možno miniete všetky svoje úspory, ale aspoň vaše rodiny nebudú hladovať.“

Keď vyplníte stĺpec na svojich účtovných listoch pod hlavičkou Koniec 2. roka, zvážte fakt, že sucho sa končí. Budúci rok opäť zarobíte značnú sumu peňazí. Zástupcovia Bev-Martu môžu navrhnúť, aby Neffania o

ďalšie dva akre zväčšili plochu, na ktorej budú pestovať kávu a tým azda pokryjú stratu, ktorú im spôsobilo sucho.“

Ak chcú farmári využiť svoje úspory na nákup potravín, Kontrolór bude vystupovať ako „trh“ – zoberie im peniaze a dá im za ne imaginárne potraviny.

Krok 5 (asi 15 minút)

Kontrolór prečíta nasledujúce:

„Skončil sa tretí rok pestovania kávy. Našťastie pre Neffanov i pre Bev-Mart, sucho sa skončilo. Pôda, na ktorej farmári pestujú potraviny teraz, produkuje plodiny, ktorých hodnota je 100 neffov.

Zmeny však nastali na svetovom trhu s kávou. Keďže sa jej dopestovalo priveľa, jej cena klesá. Bev-Mart teraz dostáva iba 600 neffov za kávu dopestovanú na jednom akri pôdy. Farmárom môže tento rok zaplatiť len 75 neffov na akre.

To môže pre vás farmárov znamenať dočasné ťažkosti. Niektorí z vás nebudú schopní tento rok poskytnúť 100 percent potravín svojej rodine. Bev-Mart je však pripravený požičať peniaze tým, ktorí potrebujú pomoc pri zabezpečení svojej rodiny. Zástupcovia Bev-Martu by si s vami radi pohovorili o tom, aby ste kávu začali pestovať na ďalších dvoch akroch pôdy. Navyše, ak ste kávu dopestovali tento rok, zarobili ste dosť peňazí, aby ste užívali svoje rodiny. Pri vyplňovaní účtovných listov v kolónke Koniec 3. roka uvažujte tak, že ak sa vzdáte väčšieho kusa pôdy na pestovanie kávy, dosiahnete ďalší príjem a istotu v budúcich rokoch.

Krok 6 (asi 15 minút)

Kontrolór prečíta nasledujúce:

„Je tu koniec štvrtého roka, čo pestujete kávu. Dobrou správou tento rok je, že cena kávy na svetovom trhu zostala stabilná – Bev-Mart teraz môže farmárom zasa zaplatiť 75 neffov za akre pôdy, na ktorom pestovali kávu.

Pre farmárov to však opäť môže byť ťažký rok. Keďže Neffania začali pestovať kávu na veľkej výmere, majú jej menej na pestovanie iných potravinových plodín. Potravín je málo, takže ich ceny sa zdvojnásobili. Potraviny, ktoré sa urodia na každom akri pôdy, majú teraz hodnotu 200 neffov. Ale potraviny, ktoré sú farmári nakupovať, stoja dvojnásobok.

Zasa je tu pomoc. Bev-Mart vám môže požičať peniaze. Alebo môže od vás odkúpiť časť pôdy za cenu, ktorú si dohodnete. Potom môžete na pôde pracovať ako zamestnanec spoločnosti Bev-Mart a budete dostávať pravidelnú mzdu.

Lenže prechod z pestovania kávy na pestovanie potravinových plodín nie je jednoduchý. Štyri roky pestovania kávy pôdu vyčerpalo a tá už nebude rodiť iné potravinové plodiny.

Verím však, že keď vyplníte účtovné listy v kolónke s hlavičkou Koniec 4. roka, podarí sa vám dosiahnuť primeranú dohodu.“

Venujte 10 až 15 minút vyjednávaniu medzi farmármi a zástupcami spoločnosti, a potom simuláciu uzavrite.

Krok 7

Študenti, ktorí hrali rolu zástupcov spoločnosti, vysvetlia, v akej boli finančnej situácii pred začiatkom pestovania kávy a v akej sú teraz po piatich rokoch.

Študenti, ktorí hrali rolu farmárov, urobia to isté. Učiteľ sa musí ubezpečiť, že sa preberú nasledujúce témy:

- niektorí farmári za zadlžili
- a väčšina z nich trpí podvýživou.

Krok 8

Potom prediskutujte nasledujúce otázky:

- Ako boli obe skupiny – farmári a spoločnosť – navzájom previazané?
- Bola táto previazanosť rovnako výhodná pre obe skupiny?
- Prečo sa spočiatku zdalo, že pestovanie plodiny za hotové peniaze je dobrý nápad?
- Aké boli niektoré nepredvídané zmeny na trhu, ktoré spôsobili, že pestovanie kávy sa stalo pre farmárov nevýhodným?
- Čo sa mohlo urobiť v tej chvíli pre farmárov (finančná pomoc z iných krajín, potravinová pomoc, získanie financií zo súkromných fondov)?
- Ako by sa dalo farmárom z Neffy pomôcť, aby sa opäť stali sebestačnými?

Prediskutujte podobnosti medzi simuláciou a skutočnými vzťahmi medzi priemyselnými a rozvojovými krajinami. Študentom by sa malo zdôrazniť, že simulácia je svojím spôsobom nereálna, napríklad nadnárodné spoločnosti majú oveľa väčšie aktíva ako v simulácii, farmári v rozvojových krajinách nemusia vlastniť až 10 akrov pôdy. Tieto faktory spôsobia, že priepasť medzi dvoma skupinami je v skutočnosti ešte väčšia ako v simulácii.

POKRAČOVANIE

Študenti skúmajú, ktoré krajiny závisia od plodín, ktoré sa pestujú za hotové peniaze, aby zistili viac o ich hospodárstve.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Simulácia prináša zručnosti súvisiace s rolami, výpočtom, skúmaním rôznych perspektív, predvídaním a analýzou dôsledkov. Je vhodná aj na hodiny dejepisu alebo geografie a dá sa prispôbiť aj na hodinu matematiky.

Informácie pre farmárov

Ste farmármi v Neffe, rozvojovej krajine. Každý z vás vlastní 10 akrov pôdy. Na svojej pôde pestujete obilie a zeleninu. Každý akor pôdy produkuje potraviny v hodnote 100 neffov, čo je miestna mena.

Každý z vás živí rodinu. Potrebujete potraviny pre celú rodinu v hodnote 1 000 neffov ročne. V súčasnosti dopestujete len toľko potravín, aby ste uživilí rodinu. Skonzumujete všetko, čo dopestujete, a nezostane vám nič na predaj. V banke nemáte nijaké peniaze.

Viete, že ako farmár, ktorý sa živí tým, čo dopestuje, závisíte od mnohých faktorov, ktoré nemôžete ovplyvniť, napríklad od počasia alebo hmyzu. Sucho alebo nový druh hmyzu vám môžu zničiť život.

Radi by ste dozvedeli o iných možnostiach, ako zarobiť viac peňazí zo svojej pôdy a získať tak istotu. Viete, že keby ste mali nejaké peniaze v banke, znamenalo by to pre vás ochranu pred prírodnými katastrofami.

Radi by ste poskytli svojim deťom lepší život, ako máte vy. Ste presvedčení, že vaše deti musia získať vzdelanie. Dokončili ste základnú školu a viete, aké je dôležité vedieť čítať, písať a počítať, aby ste mohli spravovať farmu. Ak by mohli vaše deti vyštudovať strednú školu alebo dokonca univerzitu, mali by viac životných šancí. Ďalšie vzdelanie však znamená viac peňazí, a preto chcete nájsť iné spôsoby ako zarobiť na svojej pôde.

Zástupcovia spoločnosti Bev-Mart sa s vami prídu porozprávať o pestovaní kávy na vašej pôde. O pestovaní viete toho dost, ale o svetových trhoch neviete nič. Toto by mohla byť tá príležitosť, na ktorú ste čakali.

Pred začiatkom simulácie by ste sa mali ubezpečiť, že máte list papiera s hlavičkou **Typická farma v Neffe**. Každá kolónka na tomto liste predstavuje jeden akor vašej pôdy, na ktorom teraz pestujete potravinové plodiny. Ak sa po stretnutí so zástupcami Bev-Martu rozhodnete pestovať kávu, nakreslite X cez jednu kolónku za každý akor vašej pôdy, na ktorej budete pestovať kávu. Mali by ste mať aj list **Účtovný list farmára**, kde teraz vyplníte stĺpec pod hlavičkou Pred pestovaním kávy.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

PRACOVNÝ LIST

Informácie pre zástupcov nadnárodnej potravinovej spoločnosti

Pracujete pre Bev-Mart, nadnárodnú spoločnosť, ktorá vyrába rôzne druhy potravinových výrobkov. Hľadáte nízkonákladový zdroj kávy, ktorú budete predávať v priemyselných krajinách. Radi by ste získali farmárov v Neffe, rozvojovej krajine, a využili časť ich pôdy na pestovanie kávy.

Chcete začať podnikat' v Neffe, pretože mnoho farmárov v tejto krajine ledva vyžije zo svojej práce. Keď nastane sucho alebo keď im hmyz zničí úrodu, hlad postihuje veľkú časť populácie a spôsobuje biedu, choroby a smrť. Farmári sú nevzdelaní, nie sú pripravení na žiadne povolanie a môžu sa z nich stať utečenci. Pestovanie kávy by však farmárom zabezpečilo pravidelný príjem, mohli by si ušetriť nejaké peniaze, za ktoré by mohli zaplatiť vzdelanie pre svoje deti, čo je veľká priorita Neffanov. Vláda Neffy podporuje investície Bev-Martu ako spôsob, ktorým by bolo možné zvýšiť životnú úroveň.

Keďže Bev-Mart vie, že pestovanie kávy v Neffe bude pre spoločnosť ziskové, dodá farmárom semená, hnojivá, zariadenia a poskytne technické poradenstvo, ktoré budú potrebovať v prvom roku na začiatok podnikania.

Stretnete sa s niektorými farmármi a pokúsite sa ich presvedčiť, aby začali kávu pestovať na dvoch akroch svojej pôdy. Povedzte im, že im zaplatíte 150 neffov, čo je miestna mena, za kávu, ktorú dopestujú na jednom akri (to znamená, že zarobia 300 neffov v prvom roku, ak budú pestovať kávu na dvoch akroch). Hoci budú mať menej pôdy na pestovanie ďalších potravinových plodín, budú mať dost' peňazí na nákup potravín a sporenie v banke. (V súčasnosti každý akér pôdy produkuje potraviny v hodnote 100 neffov. Každý farmár vlastní 10 akrov pôdy a potraviny, ktoré dopestujú, stačia ich rodinám len na prežitie. Nezostávajú im nijaké potraviny na predaj.)

Keď predáte kávu v priemyselných krajinách, váš zárobok sa bude 750 neffov za kávu dopestovanú na jednom akri pôdy. Váš zisk bude 600 neffov na akér.

V spolupráci s partnerom naplánujte, čo poviete farmárom, aby ste ich presvedčili, že majú pestovať kávu. Rovnako v spolupráci vo dvojici by ste mali hneď teraz vyplniť kolónku v liste **Účtovný list spoločnosti** v stĺpci pod hlavičkou Pred pestovaním kávy. Vaša spoločnosť má na začiatku simulácie 10 000 neffov v neffskej banke. Musíte mať listy s hlavičkou **Neffská mena**. V priebehu simulácie môžete zapisovať potrebné sumy.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Typická neffská farma

Farmári: Každá z týchto kolónok predstavuje jeden aker vašej pôdy. Zakaždým, keď venujete jeden aker na pestovanie kávy, nakreslite X do jednej kolónky.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

PRACOVNÝ LIST

Účtovný list farmára

	Pred pestova- ním kávy	Na konci 1. Roka	Na konci 2. roka	Na konci 3. roka	Na konci 4. roka
A. Počet akrov s kávou					
B. Suma zarobených peňazí					
C. Počet akrov na pestovanie potr. Plodín					
D. Hodnota potravín dopestovaných za rok					
E. Hodnota dopestovaných potravín					
F. Suma peňazí minutých na potraviny					
G. Riadky E a F spolu					
H. Percento splnenej potreby potravín pre rodinu (pomer riadkov G a D)					
I Peniaze v banke (odčítaj riadok F od riadku B)					

Kedykoľvek si potrebujete požičať peniaze, zaznačte požičanú sumu sem:

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Neffská mena

neffov	neffov
neffov	neffov
neffov	neffov
neffov	neffov
neffov	neffov

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

PRACOVNÝ LIST

Účtovný list spoločnosti

	Pred pestova- ním kávy	Na konci 1. roka	Na konci 2. roka	Na konci 3. roka	Na konci 4. roka
A. Počet akrov kávy spolu					
B. Suma peňazí zaplatených farmárom spolu					
C. Suma zisku, ktorý ste zarobili za tento rok					
D. Suma pe- ňazí v ban- ke (pridaj súčet pred- chádzajúce- ho roka)					

Kedykoľvek si potrebujete požičať peniaze, zaznačte požičanú sumu sem:

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Hra č. 9: Projekt bývania

Vhodná pre vekovú kategóriu: 12 – 15 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Previazanosť vecí

CIELE

Preskúmať previazanosť miestneho spoločenstva z hľadiska dosahu konkrétnej zmeny na jeho jednotlivých členov.

POTREBNÉ MATERIÁLY

kópia opisu „Projekt bývania“ (strana 55) pre každú dvojicu žiakov;
sada kartičiek „Projekt bývania“ (strana 56 a 57), ktoré si spolu prečítajú

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Žiaci vytvoria dvojice, každá dvojica dostane jednu kópiu opisu **Projektu bývania** a jednu z kartičiek pre rolu **Projektu bývania**. Spolu si ich prečítajú.

Krok 2

Dvojice budú mať asi desať minút, aby zostavili zoznam výhod a problémov, o ktorých si myslia, že súvisia s navrhovaným novým projektom bývania. Musia tak urobiť len z hľadiska osoby, ktorej rolu prevzali. Potom rozhodnú, či projekt podporia, alebo zamietnu.

Krok 3

Učiteľ povie triede, že teraz sa zúčastnia na zasadnutí mestského zastupiteľstva. Každá dvojica predstaví skupine svoj názor na nový navrhovaný projekt bývania. Ak sú proti nemu, musia vysvetliť svoje dôvody. Ak sú za, musia preložiť zoznam akcií, ktoré navrhujú, aby sa uskutočnili s cieľom zabezpečiť riešenie potenciálnych problémov.

Krok 4

Žiaci hlasujú o tom, či sa projekt bude realizovať, alebo nie.

Krok 5

Potom prediskutujú nasledujúce otázky:

- Existujú nejaké iné skupiny v spoločnosti, ktorých názor by sa mal vziať do úvahy?
- Ako ovplyvnil tvoj názor na projekt názor iných skupín?
- Ovplyvnili prípadné otázky, ktoré položila iná skupina, stanovisko ostatných skupín? Napríklad ovplyvní nedostatočná doprava medzi Brehom rieky a zvyšným Novým mestom vlastníkov továrne, ktorí by mohli poskytnúť zamestnanie obyvateľom? Vyskytne sa v dôsledku nedostatočných zdravotníckych služieb ochorenie, ktoré spôsobí zvýšený tlak na pracovníkov nemocnice? Povedie nedostatok rekreačných zariadení k zvýšeniu trestnej činnosti?
- Existujú skupiny, ktorých názor si zaslúži väčšiu pozornosť pri plánovaní ako názor ostatných?
- Myslíte, že názory všetkých skupín majú rovnakú váhu pri reálnom plánovaní? Existujú skupiny, ktorých názor sa berie do úvahy zriedka alebo vôbec nie?

OBMENY SCENÁRA

1. Starší žiaci môžu hrať roly a diskutovať s niekým, kto je proti a kto je za Projekt bývania.
2. Žiaci hľadajú správy v novinách o vývoji projektov, o ktorých sa uvažuje na miestnej úrovni – vybudovanie továrne, cesty, kanalizácie, ihriska atď. Zozbierajú novinové články, ktoré opisujú reakcie rôznych segmentov spoločnosti.

POKRAČOVANIE

Žiaci pozvú na besedu osobu, ktorá má na starosti plánovanie rozhodnutí v ich spoločnosti, komunite, aby im porozprávala o názoroch, ktoré sa zohľadňujú pred prípravou nového projektu.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Hra vedie k pochopeniu rôznych názorov, vzťahov, predvídaní dôsledkov rozhodnutí. Môže byť súčasťou hodín rôznych humanitných predmetov.

Opis Projektu bývania

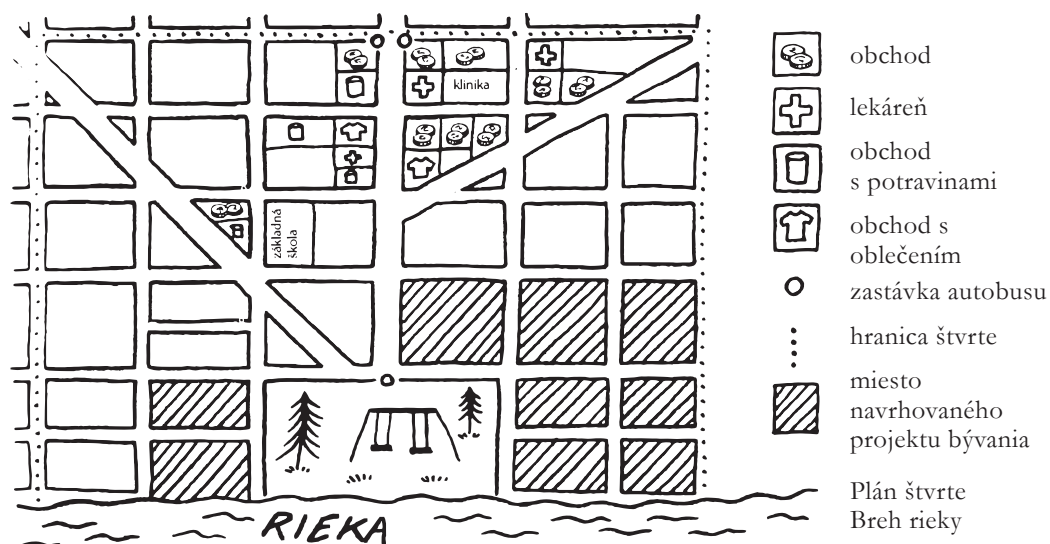
V štvrti Breh rieky Nového mesta sa uvažuje o Projekte bývania. Žije tam päťtisíc obyvateľov. Je to chudobná časť mesta a málokto z obyvateľov má zamestnanie. Tí, ktorí ho majú, pracujú v obchodoch a továrňach v iných častiach Nového mesta. Málokto z nich má auto a Brehom rieky so stredom Nového mesta spája len jedna autobusová linka.

Breh rieky má niekoľko ulíc s obchodmi s potravinami, oblečením a lekárňami. Je tam jedna základná škola, jedna nemocnica a jeden malý parčík.

Väčšina domov v tejto štvrti má tri poschodia. Kedysi ich vlastnili jednotlivé rodiny. Teraz ich zmenili na byty s tromi až piatimi rodinami v jednom dome. Ľudia, ktorí tu bývajú, sa sťažujú, že domy potrebujú opravu a že kúrenie nie je dostatočné.

Nový Projekt bývania by nahradil staré domy na Brehu rieky vysokými bytovými domami, ktoré sú bezpečnejšie a zdravšie na bývanie.

Keď sa projekt dokončí, poskytne ubytovanie pre asi 12 000 obyvateľov štvrte Breh rieky. Budú sa tam môcť nast'ahovať nezamestnaní a bezdomovci z ostatných častí mesta. Nájde tu zamestnanie aj tritisíc osôb, ktoré sa prisťahovali do Nového mesta z vidieka. Nehovoria miestnym jazykom a mali ťažkosti s hľadaním bývania.

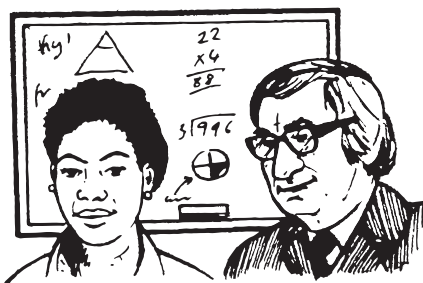

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Kartičky k Projektu bývania (1)

Ste učiteľmi v škole v štvrti Breh rieky. Vaše triedy majú priveľa žiakov, oveľa viac ako v ostatných školách Nového mesta. Čítali ste o plánovanom novom projekte bývania. Napadajú vám argumenty, prečo je to dobrá myšlienka? Môže spôsobiť nejaké problémy?

Do Nového mesta ste sa nedávno nast'ahovali z inej krajiny. Učíte sa jazyk a hľadáte zamestnanie a bývanie. Čítali ste o plánovanom novom Projekte bývania. Napadajú vám argumenty, prečo je to dobrá myšlienka? Môže spôsobiť nejaké problémy?

Ste vlastníkmi malých obchodov v štvrti Breh rieky. Sotva zarobíte, aby ste udržali obchod. Trápi vás narastajúca trestná činnosť v štvrti. Čítali ste o plánovanom novom Projekte bývania. Napadajú vám argumenty, prečo je to dobrá myšlienka? Môže spôsobiť nejaké problémy?

Pracujete ako smetiár v Novom meste. Vaša firma nemá dosť pracovníkov. Obyvatelia štvrti, ako je Breh rieky, sa sťažujú že smeti sa neodvážajú dosť často. Čítali ste o plánovanom Projekte bývania. Napadajú vám argumenty, prečo je to dobrá myšlienka? Môže spôsobiť nejaké problémy?

Kartičky k Projektu bývania (2)

Pracujete v jedinej nemocnici v štvrti Breh rieky. Vaša nemocnica sa stará o všetkých päťtisíc obyvateľov štvrte a ťažko to zvláda. Čítali ste o plánovanom Projekte bývania. Napadajú vám argumenty, prečo je to dobrá myšlienka? Môže spôsobiť nejaké problémy?

Pracujete vo firme, ktorá vlastní autobusové linky v Novom meste. Ste šoférom autobusu na jedinej linke, ktorá premáva v štvrti Breh rieky. Autobus je vždy preplnený, pretože ľudia žijúci v štvrti pracujú v iných častiach Nového mesta. Čítali ste o plánovanom novom projekte bývania. Napadajú vám argumenty, prečo je to dobrá myšlienka? Môže spôsobiť nejaké problémy?

Ste majiteľmi veľkej textilnej továrne v Novom meste. Chcete postaviť väčšiu továreň. Budete potrebovať viac pracovníkov a väčší odbyt. Čítali ste o plánovanom Projekte bývania. Napadajú vám argumenty, prečo je to dobrá myšlienka? Môže spôsobiť nejaké problémy?

Ste mladí ľudia, ktorí žijú v štvrti Breh rieky. Chodíte do miestnej školy. Jediným miestom, kde sa dá hrať, je malý park. Je v ňom plno smetí a rozbitého skla a zariadenie parku je polámané. Čítali ste o plánovanom Projekte bývania. Napadajú vám argumenty, prečo je to dobrá myšlienka? Môže spôsobiť nejaké problémy?

Hra č. 10: Rozvoj, ktorý funguje

Vhodná pre vekovú kategóriu: 16 – 18 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Previazanosť vecí

CIELE

Pomôcť mladým ľuďom preskúmať viaceré faktory previazanosti, ktoré vplývajú na rozhodnutia o rozvojových projektoch a prispievajú k ich úspechu alebo neúspechu.

POTREBNÉ MATERIÁLY

pre skupinu s 32 členmi 4 kópie „**Plánu vodnej elektrárne**“ (strany 62 a 63), osem kópií každého hárku s názvami **Infraštruktúra, Ženy, Životné prostredie a Spravodlivosť** (strany 64 až 66)

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Účastníci sa rozdelia do štyroch skupín po ôsmich. Tieto menšie skupiny dostanú na prečítanie kópie **Plánu vodnej elektrárne**. Povieme im, že sú občianski poradcovia pri národnej plánovacej komisii, ktorá navrhuje financovanie výstavby tejto elektrárne. Projekty takéhoto typu boli v tejto krajine v minulosti neúspešné. Ich úlohou je preto zistiť podrobnosti o tomto projekte a rozhodnúť, či ho odporučia na schválenie na základe získaných odporných poznatkov.

Krok 2

Keď si všetci plán prečítajú, dvaja študenti z každej malej skupiny dostanú za povinnosť zistiť podrobnosti o infraštruktúre v súvislosti s týmto projektom, ďalší dvaja (to môžu byť buď dievčatá, alebo chlapci) dostanú na starosti otázku žien, dvaja zodpovedajú za otázku životného prostredia a dvaja sa budú zaoberať otázkami spravodlivosti.

Krok 3

Potom študenti vytvoria nové skupiny. Dajú sa dokopy študenti, ktorí zodpovedajú za infraštruktúru, za otázku žien, životného prostredia a spravodlivosti. V týchto nových skupinách dostane každý člen kópiu informačného hárku so zodpovedajúcou hlavičkou. Spolu si ich prečítajú a prediskutujú spôsob, akým každú konkrétnu otázku treba zohľadniť

v plánovacom procese.

Krok 4

Potom sa študenti vrátia do svojich pôvodných skupín. Každá dvojica predloží v malej skupine stručný príspevok založený na bodoch prediskutovaných v tematických skupinách.

Krok 5

Po zreferovaní navrhne malá skupina odporúčanie buď postaviť, alebo nepostaviť elektrárňu, pričom uvedie dôvody svojho rozhodnutia. Ak sa rozhodne pokračovať vo výstavbe, jej odporúčanie musí obsahovať zoznam hlavných úvah potrebných na zabezpečenie úspechu projektu pre všetkých ľudí, ktorí ním budú ovplyvnení.

Krok 6

Celá trieda sa zhromaždí, aby prediskutovala výsledky. Položia sa nasledujúce otázky:

- Existujú ešte aj iné faktory, ktoré treba zvážiť pri rozvojovom plánovaní okrem tých, ktoré boli uvedené na hárkoch?
- Ktoré témy sa zdali najdôležitejšie v úvahách o výstavbe elektrárne? Prečo? Bolo by to iné, ak by bol navrhovaný rozvojový projekt iný?
- Ktoré témy sa zdali najmenej dôležité pri úvahách o výstavbe elektrárne? Prečo? Bolo by to iné, ak by bol navrhovaný rozvojový projekt iný?
- Súviseli tieto témy navzájom? Ktoré? Ako?
- Ako reagovali účastníci na navrhovaný postup činnosti?

OBMENY SCENÁRA

Študenti môžu skúmať skutočný rozvojový projekt v ich vlastnej krajine alebo v zahraničí a rozhodnúť, ktoré sú jeho kritické témy. V malých skupinách potom môžu napísať vlastné zhrnutie každej témy a použiť ich v priebehu činnosti.

POKRAČOVANIE

Študenti môžu urobiť rozhovor s osobami, ktoré plánujú rozvojové projekty vo vlastnej krajine, aby zistili, aké témy sa berú do úvahy.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Táto hra využíva čítanie s porozumením, predvídanie dôsledkov, rozhodovanie a dosahovanie konsenzu. Môže sa využiť aj na hodinách dejepisu alebo geografie.

Plán vodnej elektrárne (1)

Dedina Prima sa rozkladá pozdĺž rieky v Teránii, čo je rozvojová krajina. Väčšina žien v Prime pracuje v poľnohospodárstve. Potraviny, ktoré dorábajú, sú základom ich stravy. Niektorí muži z dediny pracujú ako rybári. Ryby ulovené v rieke sú tiež súčasťou stravy obyvateľov Primy. Nejakú časť úlovku predajú aj v susedných mestách a dedinách a to poskytuje obyvateľom Primy malý, ale veľmi potrebný zdroj príjmu.

Prima má malú základnú školu. Väčšina detí v dedine začne chodiť do školy, ale nie všetky ju dokončia, pretože musia pomáhať na farmách, pri rybolove a doma. V tomto čase asi 70 percent chlapcov a 20 percent dievčat končí základnú školu. Počet dievčat, ktoré ukončia školskú dochádzku, postupne narastá. Prima ma malú nemocnicu. Zdravotný personál tejto nemocnice musí najčastejšie riešiť prípady súvisiace s chorobami, ktoré sa prenášajú vodou. Škola aj nemocnica majú zavedenú elektrinu a telefón.

Domy v Prime sú postavené z miestneho materiálu. Väčšina z nich nemá telefón, elektrinu, vodovod ani hygienické zariadenia. Ľudia používajú vodu z rieky na pitie, pranie a aj na odhadzovanie odpadu. Základným palivom na varenie je drevo, ktoré ženy zbierajú v okolitých lesoch.

Vláda Teránie rozhodla, že výstavba vodnej elektrárne na brehu rieky bude pre obyvateľov Primy prínosom. Zvýši sa ich životná úroveň, pretože výstavba a prevádzka elektrárne poskytnú zamestnanie mužom. Elektrárňou umožní aj zavedenie elektriny do každého domu v dedine. Elektrina vyrobená navyše sa môže predat' susediacim mestám a dedinám a zisk bude plynúť do rozpočtu Primy.

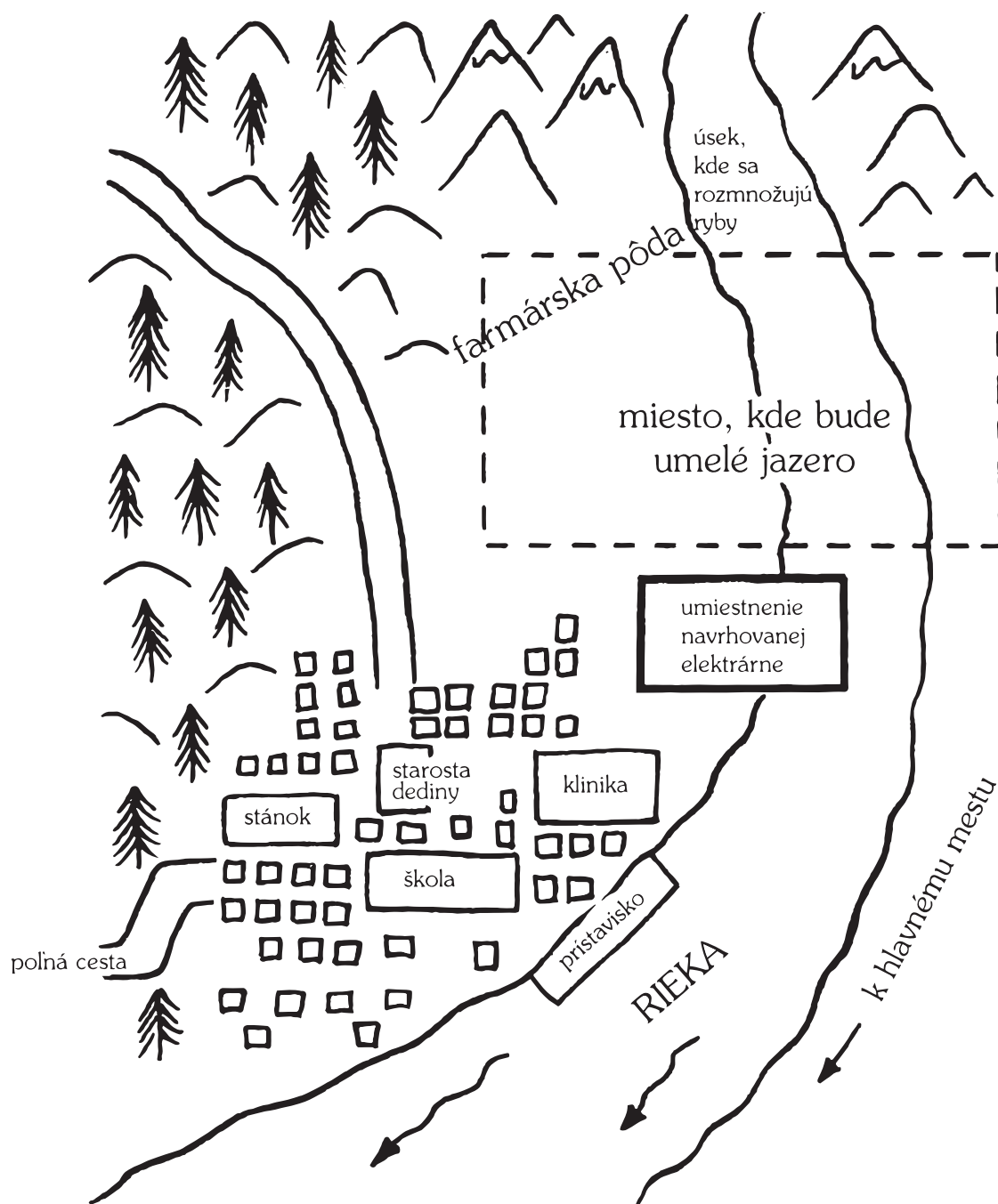
Výstavba vodnej elektrárne predpokladá zatopenie nížinatej krajiny na brehoch rieky. Pred elektrárňou sa vytvorí umelé jazero. Za elektrárňou bude rieka ďalej tiecť svojím pôvodným korytom, ale prúd sa bude regulovať podľa prevádzky elektrárne. Z inžinierskeho hľadiska sú plány elektrárne v poriadku.

Väčšina financií potrebná na tento projekt pochádza z pomoci priemyselnej krajiny a pôžičky z inej priemyselnej krajiny. Niečo poskytne aj vláda Teránie.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Plán vodnej elektrárne (2)

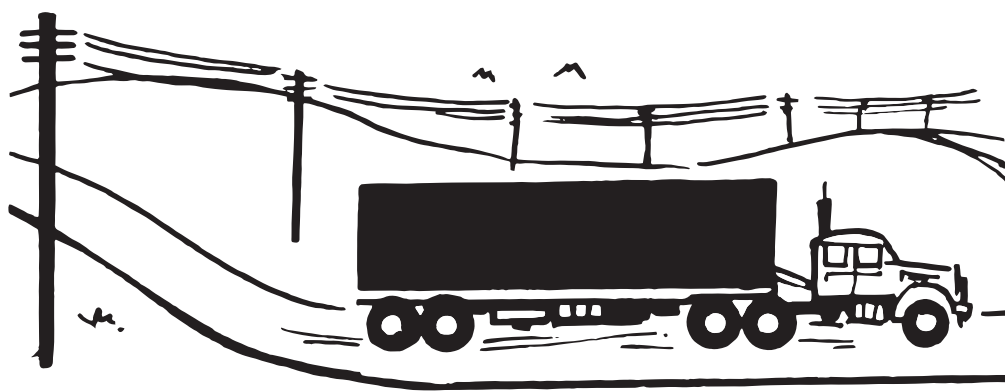

Plán Prímy a okolitej oblasti v krajine Teránia

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Infraštruktúra

Hlavné mesto Teránie leží dolu prúdom rieky 200 kilometrov od Primy. Mesto je na morskom pobreží, na mieste, kde rieka, ktorá preteká cez Primu ústi do mora. V hlavnom meste sídlia veľké stavebné firmy a jediné letisko Teránie. Všetky dodávky pre projekt výstavby by museli na ceste do Primy prejsť cez hlavné mesto. V členitom teréne existujú len dve poľné cesty, ktoré spájajú Primu s najbližšími mestami a dedinami. Cesty nie sú dostatočne udržiavané na to, aby sa po nich mohli premiestňovať ťažké mechanizmy a zariadenia. Na začatie výstavby by bolo treba vyrúbať stromy v kopcovitom teréne, ktorý obkolesuje dedinu, a rozšíriť cesty.

Najjednoduchší spôsob, ako sa dostať do tejto dediny, je riečna cesta. Rieka je z hlavného mesta splavná asi do vzdialenosti 10 kilometrov od Primy. V týchto miestach je síce rieka veľmi široká, ale plytká, má hĺbku len asi tri až štyri metre. To môže skomplikovať, dokonca znemožniť dopravu materiálu do Primy na ťažkých nákladných lodiach. Prima má malý prístav, ktorý využívajú rybárske lode.

Telefón a elektrina sú v dedine zavedené, ale len vo veľmi obmedzenej miere. Škola a nemocnica majú telefón a elektrinu, rovnako ako starosta dediny a majiteľ stánku. Linky sú vedené vo vzduchu, a preto sú v dôsledku prudkých dažďov poruchové tri mesiace do roka. Opravy trvajú dlho najmä pre nekvalitné cesty. Aké priority infraštruktúry sa musia zohľadniť, ak má byť výstavba elektrárne úspešná?

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Ženy

Ženy pestujú väčšiu časť potravín, ktoré sa v Príme skonzumujú. Pôda nie je dost' úrodná na vypestovanie plodín na predaj alebo vývoz. Ženy nemajú dost' nástrojov a zariadenia, ktoré by zefektívnilo ich prácu a zvýšilo výnosy. Ženy v Príme využívajú vodu z rieky na zavlažovanie svojich polí.

Tradícia je taká, že ženy nelovia ryby. V tomto sa spoliehajú na mužov, ktorí spestrujú stravu svojimi úlovkami. Muži v tejto oblasti nemajú okrem rybolovu nijaké iné pracovné príležitosti, takže aspoň časť dňa trávajú v tejto práci.

Ženy perú bielizeň v rieke a berú z nej vodu na pitie. Keďže dedina leží pri rieke majú k nej blízko.

Dva až tri kilometre od dediny je les. Ženy tam chodia každý deň po drevo na zakladanie ohňa. Stromy rastú neďaleko dvoch poľných ciest, ktoré vedú do Primy. Výstavbou ciest by utrpel les. Aj keď tu ešte zostáva dost' stromov, ženy si čoraz viac uvedomujú potrebu chrániť jediný zdroj dreva, ktorý tu zostáva.

Ženy si uvedomujú aj to, že choroby, ktoré sa prenášajú vodou, ohrozujú zdravie ich detí. Pokúšajú sa nájsť spôsob, akým by zabezpečili prísun čistej vody do domov v dedine.

Nedávno začali vládne a mimovládne organizácie vyvíjať úsilie, aby zvýšili počet dievčat, ktoré chodia do základnej školy a aby v nej zostali dlhšie. Veľmi populárne medzi ženami Primy boli aj programy na odstránenie analfabetizmu dospelých. Čítať a písať vie teraz 15 percent týchto žien.

Aké priority súvisiace so ženami sa musia zohľadniť, aby bola výstavba vodnej elektrárne úspešná?

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Životné prostredie

Rieka, ktorá preteká cez Primu, pramení v horskej oblasti na hornom toku rieky. Predtým, než dosiahne Primu, je čistá a pitná. Zvyk využívať rieku aj na zbavovanie sa odpadu a pranie bielizne spôsobuje, že vo vode sa nachádza zvýšené množstvo baktérií a parazitov, ako aj určité chemické znečistenie.

Rovinatý terén na brehoch rieky sa využíva na farmárčenie. Keďže je tak blízko rieky, je možné ho zavlažovať.

V kopcovitom teréne za dedinou je les. Mnoho stromov by však bolo treba vyrúbať pri výstavbe dvoch ciest, ktoré vedú do dediny. Tieto stromy poskytujú aj palivo a postupne miznú. Po výrube stromov dochádza k erózii kopcov. Erózia spôsobuje to, že pôda sa vymýva do rieky.

Rieka je domovom mnohých druhov rýb. Tieto ryby prežívajú väčšiu časť svojho životného cyklu v časti rieky blízko Primy a nižšie po prúde. Ale raz do roka niektoré druhy rýb plávajú hore prúdom k prameňu na úpätí hôr, kde sa neresia. Ryby sú citlivé na zmeny prostredia v rieke, ako je zvýšené znečistenia, zmena teploty atď. Počet obyvateľov Primy sa rýchlo zvyšuje, a to spôsobuje zvýšené znečistenie rieky – rybári už zaznamenali malý, ale významný pokles počtu ulovených rýb.

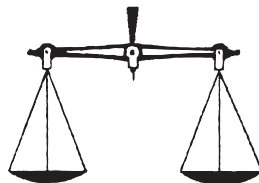
Aké priority súvisiace so životným prostredím sa musia zohľadniť, aby bola výstavba vodnej elektrárne úspešná?

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Spravodlivosť

Mnoho skupín obyvateľstva Teránie má záujem o navrhovanú výstavbu vodnej elektrárne v Prime. Najväčšia energetická firma Teránie chce v Prime začať vyrábať elektrinu a dodávať ju do miest a dedín v regióne, pretože by to značne zvýšilo jej zisky.

Stavebné firmy v hlavnom meste súťažia o zmluvu na výstavbu elektrárne. Aspoň jedna z nich plánuje využiť pracovníkov zo susednej krajiny, ktorá má vysokú nezamestnanosť. Títo pracovníci prijmú nižšie mzdy ako pracovníci z Teránie.

Stavebné firmy v dvoch priemyselných krajinách tiež súťažia o túto zmluvu. Jedna z nich je v krajine, ktorá požičala peniaze na projekt, a druhá je v krajine, v ktorej sídli agentúra pomoci, ktorá poskytla časť financií na elektrárne. Keďže majú modernejšie zariadenia, ponúkajú prácu pre menej ľudí ako stavebné firmy v Teránii.

Mnoho ľudí, ktorí žijú v mestách a dedinách blízko Primy, si hľadá zamestnanie. Dúfajú, že výstavba elektrárne v Prime sa čoskoro začne, presťahovali sa do Primy a žijú tu v provizórnych podmienkach. Chcú získať zamestnanie na stavbe. Očakáva sa, že ak sa projekt schváli, zvýši sa migrácia nezamestnaných do Primy.

Sú náznaky, že obyvatelia Primy budú k prichádzajúcim nepriateľskí, pretože sa nazdávajú, že pracovné miesta by mali prednostne ponúknuť im. Niektorí obyvatelia, ktorí sa boja zaplavenia oblasti, sú proti výstavbe, pretože by zničila poľnohospodársku pôdu aj rybolov. Teraz sú proti tým, ktorí si sľubujú od výstavby nové pracovné miesta a zariadenia, ktoré zvýšia životnú úroveň v regióne.

Aké priority sa musia zohľadniť, aby bola výstavba vodnej elektrárne úspešná?

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

ZAMERANIE Z HĽADISKA GLOBÁLNYCH PROBLÉMOV: OBRAZY A ICH VNÍMANIE

Hra č. 11: Kto je v skupine

Vhodná od vekovej kategórie: 7 – 11 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Obrazy a ich vnímanie

CIELE

Pomôcť žiakom zistiť, že sú členmi rozličných skupín, podporiť ich zistenie, že so svojimi vrstovníkmi majú veľa spoločného, pričom si tieto prepojenia predtým možno nevedomovali.

POTREBNÉ MATERIÁLY

žiadne

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Učiteľ vymenúva sériu charakteristík. Žiaci sa pohybujú v miestnosti a vytvárajú malé skupiny s inými, ktoré majú tie isté charakteristiky.

Napríklad, ak je charakteristika „obľúbená farba“ študenti kráčajú okolo a ticho pomenúvajú svoju obľúbenú farbu. Keď sa nájdú žiaci so spoločnou obľúbenou farbou, hľadajú ďalších a napokon vytvoria malú skupinu. Strávia minútu v tejto skupine, pričom diskutujú o tom, čo ich spája, a potom sa preskupia podľa ďalšej charakteristiky.

Ďalšou charakteristikou môže byť:

- obľúbený televízny program,
- počet súrodencov,
- obľúbený predmet v škole,
- práca, ktorú vykonávam doma,
- obľúbené ročné obdobie,
- obľúbené jedlo,
- vysnívané budúce povolanie,
- osoba, ktorú obdivujem.

Cieľom tejto činnosti je pomôcť žiakom objaviť, čo majú spoločné s tými, ktorí sa od nich odlišujú pohlavím, rasou, národnosťou a spoločenskou triedou. Preto sa treba vyhnúť charakteristikám, ktoré spôsobia, že žiaci sa zoskupia podľa nasledujúcich línií:

jazyk, ktorým hovorím doma,

štvrť, v ktorej bývam,

náboženstvo,

oblíbené letovisko.

Učiteľ by mal vedieť, aké iné charakteristiky sú pre jeho triedu citlivé.

Krok 2

Žiaci prediskutujú svoje pocity z činnosti:

- Dostal sa niekto do skupiny s niekým od koho neočakával, že má s ním niečo spoločné? Bol tým prekvapený?
- Čo nové sa naučili o svojich spolužiakoch?
- Aké to bolo byť súčasťou veľkej skupiny? Ako to bolo byť sám?

OBMENY SCENÁRA

Žiaci môžu robiť časti činnosti neverbálne, napríklad pantomímou, a znázorniť prácu, ktorú robia doma alebo oblíbené ročné obdobie. (Charakteristiky sa môžu pridávať alebo obmieňať podľa záujmov a veku triedy.)

POKRAČOVANIE

Žiaci môžu vymýšľať iné spôsoby, ktorými by sa mohli zatriediť. Každú novú charakteristiku môžeme napísať na tabuľu alebo osobitný kúsok papiera (bez mena žiaka). Všetky papiere sa môžu nalepiť na veľký hárok papiera, čím sa vytvorí slovný obraz triedy.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Hra rozvíja zručnosti pri triedení a zoskupovaní. Môže sa využiť ako súčasť humanitných predmetov, ako spôsob zoznámenia sa s rôznymi skupinami, z ktorých pozostáva komunita. Môže sa využiť aj ako súčasť hodiny matematiky tak, že sa výsledky vyjadria graficky.

Hra č. 12: Všetky deti...

Vhodná od vekovej kategórie: 7 – 11 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Obrazy a ich vnímanie

CIELE

Zoznámiť žiakov s pojmom stereotyp tým, že im ukážeme, ako sa týka ich samých.

POTREBNÉ MATERIÁLY

papier a ceruzky pre každú dvojicu žiakov

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Žiaci vytvoria dvojice. Vysvetlite im, že porozmýšľate o nejakých stereotypoch a opýtajte sa, či vedia, čo je stereotyp.

Stereotyp možno definovať ako zovšeobecnenú myšlienku alebo názor na celú skupinu ľudí.

Stereotypy sa vytvárajú, ak sa niekto stretne len s jedným príslušníkom nejakej skupiny, dôkladne ho nespozná a potom predpokladá, že všetci členovia tejto skupiny sú rovnakí. Stereotypy sa nezakladajú na skutočnostiach, ktoré platia pre každého v tejto skupine.

Niekedy sa stereotypy vytvárajú len počúvaním alebo čítaním niečoho, čo iní ľudia tvrdia o členoch takej skupiny bez toho, aby skutočne tieto osoby poznali. Niektorým stereotypom verí toľko ľudí, že sa o nich predpokladá, že platia a je veľmi ťažké ich rozoznať.

Krok 2

Žiaci pracujúci vo dvojiciach vymenujú všetky stereotypy, o ktorých si myslia, že si vytvárajú dospelí o deťoch. Použitie frázy ako: Mnohí dospelí si myslia, že deti sú... deťom pomôže začať.

Učiteľ by si mal uvedomovať, že v mnohonárodnostnej triede môžu existovať závažné kultúrne rozdiely v spôsobe, akým sa na deti nazerá.

Krok 3

Celá trieda prediskutuje činnosť:

- Aké stereotypy o deťoch sú najbežnejšie?
- Existujú odlišné stereotypy o dievčatách a o chlapcoch?
- Prečo dospelí takto rozmýšľajú? Je to správne?
- Ako môžu takéto myšlienky deťom uškodiť?
- Sú niektoré z týchto myšlienok pre deti výhodné?
- Aké sú niektoré príklady detí, ktoré sa odlišujú od týchto stereotypov?
- Čo môžu deti urobiť proti týmto názorom?

Niektorí dospelí
si myslia, že deti
sú hlučné, len sa hrajú
a robia neporiadok.

Stereotypy o deťoch

OBMENY SCENÁRA

Po skončení diskusie o stereotypoch dospelých o deťoch, môžeme žiakov požiadať, aby použili ten istý postup na preskúmanie svojich stereotypov alebo ktoré počuli o dospelých, rodičoch alebo starších ľuďoch. Odkiaľ sa vzali tieto stereotypy? Sú obrazy žien a mužov odlišné? Ako prospievajú alebo škodia dospelým? Ako prospievajú alebo škodia mladým ľuďom, ktorí sa s nimi stotožňujú? Poznáte dospelých, ktorí nezodpovedajú týmto stereotypom?

Opäť môže v triede nastať veľká rôznorodosť, pokiaľ ide o spôsob, akým sa nazerá na dospelých a starších v rôznych kultúrach.

POKRAČOVANIE

Žiaci môžu zostaviť zoznam stereotypných poznámok o iných skupinách ľudí, ktoré počuli. To môžu urobiť bez identifikovania osoby, ktorá poznámku vyslovila, aby vina nepadla na nikoho. Aké typy stereotypov, ktoré

Ľudia vyslovujú, sú vo vašom spoločenstve alebo škole najčastejšie? Ako viete, či je poznámka stereotypná? (Počúvajte vety, ako „Tí ľudia sú všetci...“ alebo „Sú vždy ...“ alebo „Každý z ... je ...“).

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Hra precvičuje analyzovanie, zaznamenávanie, porovnávanie, budovanie konsenzu a kritické myslenie. Môže sa použiť na hodinách humanitných predmetov alebo ako úvod do obrazov, ktoré žiaci prinášajú do štúdia akejkoľvek skupiny ľudí. Môže sa zaradiť aj ako súčasť štúdia o médiách.

HRA Č.: 12. VŠETKY DETI...

Hra č. 13: Aký je to odkaz?

Vhodná od vekovej kategórie: 7– 11 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Obrazy a ich vnímanie

CIELE

Zvýšiť povedomie žiakov o rodovej stereotypnosti.

POTREBNÉ MATERIÁLY

Niekoľko výrokov o ľudoch v netradičných rodových rolách (strany 76 až 78). Každá veta je rozdelená na polovicu – jedna časť obsahuje informáciu o role a druhá označuje rod osoby.

HERNÝ PRICÍP

Krok 1

Každý žiak dostane pásik papiera s časťou výroku. Žiaci sa pohybujú po miestnosti a pokúšajú sa nájsť druhého žiaka, ktorého časť dopĺňa výrok.

Krok 2

Keď všetci žiaci zložia svoje výroky, nahlas ich prečítajú triede. Trieda potom diskutuje o činnosti:

- Bolo to ľahké alebo ťažké? Prečo?
- Prekvapilo vás niečo alebo bolo niečo neočakávané v dokončenom výroku?
- Odkiaľ sa berú naše myšlienky alebo stereotypy o role rodov?

OBMENY SCENÁRA

1. Výroky možno rozdeliť na kusy a to činnosť žiakov sťažuje.
2. Výroky možno vytvárať v súvislosti s bežne rozšírenými obrazmi, ktoré majú žiaci o starších, fyzicky postihnutých alebo členoch iných etník alebo národnostných skupín.

POKRAČOVANIE

Požiadajte žiakov, aby si pozreli televízny program alebo reklamu. Ich úlohou je hľadať stereotypy spojené s rodom. Aké typy stereotypov sú najbežnejšie?

Videli už žiaci televízny program, ktorý prezentoval ženy alebo dievčatá v inej ako stereotypnej role? Ak áno, ako reagovali? Ako mohli iní ľudia reagovať na ten istý program?

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Hra si vyžaduje čítanie s porozumením a schopnosť vysvetliť text. Môže sa použiť aj ako súčasť humanitných predmetov alebo ako úvod do otázok súvisiacich s témou rodov.

HRA Č.: 13. AKÝ JE TO ODKAZ?

Aký je odkaz (1)

Dievčatá rady

hrali futbal cez víkendy.

Keď ošetrovateľka pomohla pri operácii,

umyl si ruky.

Hasič si

nasadila helmu.

Chlapec sa prezliekol predtým, než odišiel

na hodinu tanca.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Aký je odkaz (2)

Chirurg si obliekol plášť skôr,

než začala operovať.

Opatrovateľka prečítala deťom rozprávku predtým,

než ich uložil do postele.

Robotník sa nikdy nebál,

keď pracovala vo výške.

Otec urobil

deťom olovrant, keď sa vrátili domov zo školy.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

PRACOVNÝ LIST

Aký je odkaz (3)

Policajt si bol istý

že vedela, kto je zlodej.

Skôr, než sekretárka

odišiel, tajne sa ubezpečil, či sú všetky listy napísané správne.

Premiér

pracoval na tom, aby sa skvalitnili školy v jej krajine.

Učiteľka si myslela, že pomoc žiakom naučiť sa čítať

je najlepšou časťou jeho povolania.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Hra č. 14: Kúty

Vhodná od vekovej kategórie: 7 – 11 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Obrazy a ich vnímanie

CIELE

Uviest' niektoré základné údaje o rozvojových krajinách a protirečiť stereotypom o nich, ktoré sú medzi žiakmi západných, priemyselných krajín bežne rozšírené.

POTREBNÉ MATERIÁLY

dva veľké znaky – jeden s textom SPRÁVNE a druhý s textom NESPRÁVNE zavesené v protiľahlých kútoch miestnosti

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Žiaci stoja uprostred miestnosti. Učiteľ prečíta po jednom niekoľko výrokov o rozvojovej krajine (príklady sú uvedené na strane 80). Po prečítaní každého výroku sa postavia žiaci do jedného z kútov v závislosti od toho, či považujú výrok za správny alebo nesprávny. Žiaci, ktorí si nie sú istí s odpoveďou, môžu zostať stáť uprostred miestnosti.

Krok 2

Požiadame žiakov, aby vysvetlili, prečo si myslia o výroku, že je správny alebo nesprávny.

Krok 3

Trieda prediskutuje, odkiaľ sa vzali obrazy rozvojových krajín. Žiakom treba jasne vysvetliť, že cieľom činnosti nie je dokazovať, že rozvojové krajiny nijaké vážne problémy nemajú. Rozvojové krajiny čelia mnohým výzvam v oblasti hospodárstva, zdravia a sociálnej starostlivosti (ako vyplýva z odpovedí na štatistické otázky). Zámerom činnosti je použiť fakty a údaje zo štatistiky na porovnanie s niektorými prehnane negatívnymi obrazmi týchto krajín, ktoré prinášajú mnohé médiá.

OBMENY SCENÁRA

Možno použiť štatistické údaje rôznych krajín alebo regiónov sveta, aby

sa riešili konkrétne stereotypy zastávané žiakmi, alebo poskytnúť viac informácií o konkrétnej krajine.

POKRAČOVANIE

Študenti hľadajú zastarané alebo nepravdivé obrazy o rôznych krajinách v knihách, komiksoch alebo televíznych programoch.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU

Činnosť rozvíja úsudok a rozhodovanie. Môže sa zaradiť aj na hodinu dejepisu alebo geografie, ako úvod do štúdia o rozvojových krajinách. Možno využiť aj v kontexte vyučovania o médiách.

Vzory výrokov pre hru Kúty

Väčšina detí v Afrike hladuje

Nesprávne. Menej než tretina (31 percent) detí v subsaharskej Afrike je trpí podvýživou (hodnoty podvýživy sa pohybujú od vysokých 49 percent v Nigere po nízkych 12 percent v Zimbabwe).

Väčšina obyvateľstva Indie nemá pitnú vodu

Nesprávne. V Indii má 86 percent ľudí prístup k pitnej vode.

V Južnej Amerike vie väčšina dospelých čítať a písať.

Správne. V juhoamerických krajinách vie 80 až 96 percent dospelých čítať a písať.

Väčšina detí Čína, ktoré začnú chodiť do základnej školy, ju aj dokončí.

Správne. Základnú školu dokončí 85 percent čínskych detí.

Väčšina detí vo východnej Ázii nie je zočkovaná proti osýpkam.

Nesprávne. Z týchto detí je zaočkovaných 89 percent. (Hodnoty očkovaných detí sa pohybujú od 99 percent v Kórejskej ľudovodemokratickej republike po 20 percent v Laoskej ľudovodemokratickej republike).

Hra č. 15: Úplný obraz

Vhodná od vekovej kategórie: 12 – 15 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Obrazy a ich vnímanie

CIELE

Pomôcť žiakom pochopiť, ako môže vytváranie obrazov zahmlieť alebo zmanipulovať naše vnímanie reality: pomôcť im uvedomiť si význam vidieť úplný obraz (doslova a metaforicky) predtým, než si vytvoríme úsudok.

POTREBNÉ MATERIÁLY

Dve fotografie pre každú dvojicu študentov, z ktorých jedna ukazuje detail scény, kým druhá ukazuje viac z pozadia a okolia (príklady na stranách 84 až 88), kópia opisu k zodpovedajúcej fotografii pre každú dvojicu (strana 83).

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Žiaci vytvoria dvojice. Každá dvojica dostane kópiu fotografie, ktorá ukazuje fragment alebo detail scény. Na základe tohto detailu nakreslia, ako si predstavujú dokončenie obrázku.

Krok 2

Dvojice dostanú druhú fotografiu, ktorá obsahuje detail prvej, ale ukazuje aj kontext, ktorého je súčasťou. Dostanú aj kópiu opisu tejto fotografie. Krátko opíšu svoju reakciu na celú fotografiu.

Krok 3

Obe fotografie a reakcie na ne sa rozvešajú po miestnosti. Žiaci chodia po miestnosti a pozerajú si práce ostatných.

Krok 4

Dvojice potom komentujú svoje reakcie na činnosť pred celou triedou:

- Bol ich prvý dojem z fotografie iný ako reakcia na druhú fotografiu? Prečo?
- Objavili sa nejaké stereotypy?
- Aké techniky sa dajú použiť na zmenu spôsobu, akým divák vníma obraz?

- Čo si myslíte, chcú ľudia, ktorí retušujú a uverejňujú fotografie vyprovokovať u diváka určitý typ reakcie? Aké na to majú dôvody?

OBMENY SCENÁRA

Keď si žiak prezrie fragment fotografie, namiesto kreslenia napíše pár riadkov o tom, o čom podľa neho predstavuje obrázok.

POKRAČOVANIE

1. Trieda zbiera fotografie z časopisov a novín, ktoré je možné využiť takým istým spôsobom ako uvedenej v činnosti.
2. Môžu sa skúmať aj obrazy iných krajín v televízii. Aké otázky vznikajú pri týchto správach a príbehoch. Čo viac by ste chceli vedieť o týchto krajinách? Ak je to možné, navštívte televízne štúdio, aby ste porovnali konečné správy s nezostrihaným materiálom, na ktorom sa zakladajú – pomôže to žiakom pochopiť, ako redakcia mení konečný obraz.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Hra sa opiera o pozorovanie, vizualizáciu, písanie, porovnávanie, analýzu a kritické myslenie. Môže sa využiť pri štúdiu médií alebo na hodine umenia/kreslenia. Môže sa zaradiť aj na hodinu, kde sa preberie téma, ako prijímame vizuálne a tlačové médiá, alebo na hodinách humanitných predmetov, pričom sa preskúmajú obrazy, ktoré majú žiaci o rozvojových krajinách.

Opisy fotografií

angla B. K. je komunitná zdravotníčka v Nepále. 2-ročnej Nirmile, ktorú má na rukách jej mama, meria priemer ramena. Táto metóda sa u detí využíva na zisťovanie podvýživy. Komunitní zdravotníci

1. kontrolujú deti v extrémne chudobnej dedine, aby predišli neliečenej podvýžive. Mnohé rodiny nemajú dostatok prostriedkov na stravu a nedokážu sa preto ani držať rád o správnej výžive. Z tohto dôvodu sa podvýživa objavuje opakovane.

Mangla B. K. je komunitná zdravotníčka v Nepále. 2-ročnej Nirmile, ktorú má na rukách jej mama, meria priemer ramena. Táto metóda sa u detí využíva na zisťovanie podvýživy. Komunitní zdravotníci

2. kontrolujú deti v extrémne chudobnej dedine, aby predišli neliečenej podvýžive. Mnohé rodiny nemajú dostatok prostriedkov na stravu a nedokážu sa preto ani držať rád o správnej výžive. Z tohto dôvodu sa podvýživa objavuje opakovane.

3. Rebecca Kiiza je pôrodná asistentka v zdravotnom stredisku Muchwini v Ugande. Práve očkuje tehotnú ženu proti tetanu.

Deti sa učia v dočasnej škole vo vidieckej oblasti Dar'a v Sýrii.

4. Napriek násiliu v krajine sú deti a učitelia stále odhodlaní pokračovať vo vzdelávaní. V novembri 2016 nemohlo v Sýrii chodiť do školy približne 1,7 milióna detí. Útoky poškodili alebo zničili mnoho škôl.

Chlapček sedí v maminom lone počas vyučovania v škole v meste Herat v západnom Afganistane. Jeho mama sa zúčastňuje hodín, na

5. ktorých sa učí čítať, písať a počítať. Do triedy sa zmestí najviac 25 študentiek, preto asi 150 žien a starších dievčat chodí do školy na 2 zmeny.

© UNICEF/UN021302/Tesfaye

© UNICEF/UNI135077/Noorani

PRACOVNÝ LIST

© UNICEF/UN025590/Bongyereirwe

© UNICEF/UN041531/anonymous

PRACOVNÝ LIST

© UNICEF/UNI101380/Noorani

Hra č. 16: Reklama charitatívnej organizácie

Vhodná od vekovej kategórie: 16 – 18 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Obrazy a ich vnímanie

CIELE

Upriamiť pozornosť mladých ľudí na spôsoby vedenia kampaní, ktorými rôzne charitatívne organizácie získavajú finančnú podporu pre rozvojové krajiny a na to, ako môžu prispievať k vytváraniu stereotypov.

POTREBNÉ MATERIÁLY

kópie „Vzorovej reklamy charitatívnej organizácie“, ktorú používa charitatívna organizácia (strany 91 a 92) pre každú dvojicu študentov

(Reklama je založená na materiáli využívanom v kampaniach na získanie prostriedkov v niekoľkých priemyselných krajinách.)

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Dvojice si spolu prečítajú vzorové materiály charitatívnych organizácií. Potom pripravia zoznam ich negatívnych a pozitívnych aspektov. Mali by venovať osobitnú pozornosť stereotypom o ľuďoch v rozvojových krajinách.

Krok 2

Celá trieda prediskutuje všetky chybné obrazy, ktoré sa v reklamných materiáloch vyskytujú. Medzi nimi môže byť nasledujúce:

- Rozvojové problémy sa dajú jednoducho vyriešiť skôr peňažnými darmi ako riešením politických sociálnych a hospodárskych príčin chudoby.
- Chudobnejšie krajiny a ich deti môže „zachrániť“ len pomoc priemyselných krajín.
- Keďže riešenie problémov detí v rozvojových krajinách nie je nákladné, s ľuďmi v rozvojových krajinách určite nie je nič v poriadku, keď si nedokážu sami riešiť problémy.
- Všetky deti v rozvojových krajinách sú chudobné, špinavé, nevzdelané, choré, hladné, smutné a nemilované.

Krok 3

Trieda hlasuje o tom, ktorá zo šiestich reklám je najlepšia a ktorá najhoršia z hľadiska účinnosti získavania peňazí.

Krok 4

Potom študenti hlasujú o tom, ktoré reklamy sú najlepšie a ktoré najhoršie z hľadiska, ako sa im darí vyhnúť negatívnym stereotypom o ľuďoch z rozvojových krajín.

Krok 5

Trieda prediskutuje nasledujúce otázky:

- Prečo myslíte, že charitatívne organizácie robia tento typ reklamy?
- Akú reakciu sa pokúšajú vzbudiť u čitateľov/poslucháčov? Kto sú ich čitatelia/poslucháči?
- Aké sú charakteristiky „dobrej“ reklamy, ktorá sa pokúša získať financie?

Poznámka: Pri diskusii o reklame je dôležité, aby mladí ľudia pochopili, že charitatívne organizácie nevytvárajú negatívne stereotypy naschvál. Skôr používajú techniky, ktorých cieľom je povzbudiť verejnosť, aby darovala peniaze tým, že apelujú na jej city. Trieda by tiež si mala uvedomiť, že zámerom tejto činnosti nie je odmietat' skutočnosť, že v rozvojových krajinách žijú deti, ktoré potrebujú pomoc, ale ukázať, ako môže organizácia svojou reklamou podporovať vytváranie stereotypov.

OBMENY SCENÁRA

Dvojice napíšu vlastnú reklamu, ktorá neobsahuje stereotypy. Je to možné? Je rozpor medzi pokusom vytvoriť reklamu, ktorá prináša dary, a rešpektovaním dôstojnosti ich prijímateľov?

POKRAČOVANIE

Mladí ľudia preskúmajú reklamu niektorej charitatívnej organizácie, ktorá pôsobí v ich krajine. Mohli by niektorým z nich napísať a navrhnúť zmeny s vysvetlením, prečo sú tieto zmeny potrebné.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Činnosť sa zameriava na čítanie s porozumením a kritické myslenie. Môže sa použiť aj ako súčasť štúdií o médiách, na hodinách dejepisu a geografie

Vzorová reklama charitatívnej organizácie (1)

Malá Jeni nikdy neoslavuje svoje narodeniny.

Pre mladé dievča, ktoré býva na nebezpečných uliciach mesta A, môže byť každý deň aj jeho posledným.

Môžete pomôcť. Darujte malej Jeni len 10 libier mesačne. To jej poskytne dostatok prostriedkov na jedlo, oblečenie, školské poplatky a zdravotnú starostlivosť.

Možno sa dožije svojich budúcich narodenín.

Mira utiekla pred občianskou vojnou. Teraz je hrozí smrť hladom.

Venovali by ste 10 libier na to, aby prežila?

Za váš iba desaťlibrový príspevok si môže kúpiť stravu na celý mesiac v krajine B, kde žije ako utečenkyňa.

Pošlite svoj dar ešte dnes. Mirin čas plynie.

Pomôžte im, aby si sami vedeli pomôcť.

Zavlažovací projekt agentúry AAA v krajine X zmenil suchú oblasť na prosperujúce farmy. Dedičania z XX teraz produkujú takmer 75 % potravín pre vlastnú spotrebu.

Títo ťažko pracujúci ľudia chcú byť na 100 percent sebestační. Pomôžte im dosiahnuť ich sen.

Podporte rozšírenie zavlažovacieho projektu a zašlite peniaze agentúre AAA ešte dnes.

25 pencí mu môže zachrániť život

Na celom svete zomierajú deti ako Tomi na dehydratáciu. Tento stav spôsobený hnačkou je jedným z najväčších zabíjakov detí v rozvojovom svete.

Za 25 pencí však možno kúpiť balíček rehydratačných solí – je to jednoduchá zmes soli a cukru – ktorá im môže zachrániť život.

Ak môže 25 pencí zachrániť život Tomimu, tak 25 libier zachráni život stovke detí. Je to úplne jednoduché.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Vzorová reklama charitatívnej organizácie (2)

Zamyslite sa nad tým, ako žijete. Doma máte teplú aj studenú vodu, stačí otočiť kohútikom. Máte elektrinu na varenie a kúrenie. Máte chladničku plnú hodnotných potravín a peniaze na nákup ďalších v obchode na rohu.

Teraz si predstavte, ako žijú milióny ľudí na druhej strane sveta. Zápasia s chorobami spôsobenými znečistenou vodou. Musia kráčať celé míle po drevo, ktoré potrebujú na varenie. Hlad a podvýživa tragicky skracujú množstvo mladých životov.

Neposkytli by ste – celkom malú – pomoc tým, ktorí mali menej šťastia?

Jane Smithová sa narodila a vyrástla v krajine C. Dnes pracuje vo svojej krajine ako vedúca projektu agentúry XYZ. Jane rozpráva o svojej práci:

„Práca na prvom projekte ma zavedla medzi ľudí v dedine CC. Cieľom bolo postaviť novú školu. Stará škola už nestačila pre veľký počet žiakov a strecha pretekala. Peniaze z agentúry XYZ postačili na nákup stavebného materiálu. Dedinčania poskytli pracovnú silu. Všetci mali veľkú radosť, keď sa podarilo urobiť novú strechu.

Počet detí, ktoré teraz chodia do školy, sa v dedine CC zdvojnásobil. Do školy chodí aj oveľa viac dievčat. Mám dobrý pocit, keď viem, že so vzdelaním budú mať viacerí z nich viac šancí nájsť si zamestnanie.

Bude ešte dlho trvať, kým sa úroveň vzdelania v našej krajine zlepší. Je ešte veľa ľudí, ktorí si myslia, že miesto dievčat'a je doma, a nie v škole. Deti často vynechávajú školu, aby pomohli na poli. A v poslednom čase sa to ešte zhoršilo, pretože slabá úroda pretrváva už niekoľko rokov.

Vybudovanie novej školy v dedine CC však znamená, že čoraz viac rodičov sa angažuje vo vzdelaní svojich detí. Dúfam, že sa zúčastním na mnohých podobných projektoch.“

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Hra č. 17: Turisti a Touyati - simulácia

Vhodná od vekovej kategórie: 16 – 18 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Obrazy a ich vnímanie

CIELE

Simulovať konflikt kultúr, ku ktorému môže dôjsť, keď turisti navštívia rozvojovú krajinu (alebo akúkoľvek inú krajinu), čo vedie k stereotypným názorom o miestnych obyvateľoch. Precvičenie rôznych situácií môže pomôcť mladým ľuďom, aby si uvedomili konflikty a nedorozumenia, ktoré môžu vzniknúť.

POTREBNÉ MATERIÁLY

papier a farebné ceruzky pre obe skupiny, kópie listov „**Turisti – základné informácie**“ a „**Otázky pre turistov**“ (strany 96 a 97)

HERNÝ PRINCÍP

Pred začiatkom simulácie treba požiadať ďalších dospelých o pomoc pri práci s každou skupinou. Ak nie sú k dispozícii žiadni ďalší dospelí, môže rolu pre skupinu turistov prebrať jeden z mladých ľudí, ktorý sa prejavuje ako vodca, a učiteľ bude pracovať s Touyatmi. Rola dvoch vodcov počas simulácie má študentom pripomínať charakteristiky ich skupiny a pomôcť členom skupiny tesnejšie sa zomknúť. Vodcovia by sa mali pred začiatkom simulácie oboznámiť so základnými informáciami o turistoch i o Touyatoch.

Krok 1

Trieda sa rozdelí do dvoch skupín s rovnakým počtom dievčat a chlapcov v každej skupine. Skupiny sa stretnú v dvoch oddelených miestnostiach na asi 20 až 30 minút, aby dostali potrebné informácie a pripravili svoje roly.

Krok 2 (5 minút)

Turisti a Touyati sa vrátia do spoločnej miestnosti a zaujmú miesto na opačných stranách miestnosti. Turisti použijú svoje ceruzky a papier na výrobu papierových peňazí. Môžu urobiť aj vzorky „fotografií“, ktoré ukážu Touyatom. Touyati použijú svoje ceruzky a papier na nakreslenie geometrických vzorov, ktoré simulujú látku, ktorú tkajú.

Krok 3 (3 až 5 minút)

Jeden turista, ktorého predtým vybrali, ide na stranu Touyatov a pokúša sa spriatelit', ukazuje fotografie a kupuje látku.

Krok 4 (3 a 5 minút)

Turisti sa vrátia na svoju stranu miestnosti a povedia ostatným, akú získali skúsenosť. Touyati spolu prediskutujú dojmy z návštevníka.

Krok 5 (3 až 5 minút)

Dvaja turisti idú k Touyatom a pokúšajú sa spriatelit', tiež ukazujú fotografie a kupujú látku.

Krok 6 (3 až 5 minút)

Turisti sa vrátia na svoju stranu miestnosti a povedia ostatným, akú získali skúsenosť. Touyati si pohovoria o ostatnom stretnutí s turistami.

Krok 7 (10 minút)

Vodca turistov pripomenie skupine, že budú v tejto dedine len krátky čas, dovtedy, kým po nich príde autobus. Vodca trvá na tom, aby využili čas a spoznali sa s miestnymi, aby urobili čo najviac fotografií a pokúsili sa nakúpiť veľa vecí z domácej umeleckej tvorby, aby si ju odniesli domov ako suveníry. Všetci turisti idú k Touyatom a začnú s nimi naraz komunikovať. Touyati sa pokúšajú udržať svoju normu správania.

Krok 8

Učiteľ zastaví simuláciu. Obe skupiny sedia v kruhu, aby si prediskutovali činnosť – turisti a Touyati by mali sedieť spolu so svojimi členmi skupiny. Témy diskusie by mohli byť nasledujúce:

- Ako sa cítia turisti v tejto chvíli? Prečo?
- Ako sa cítia Touyati v tejto chvíli? Prečo?
- Čo si myslia turisti o Touyatoch?
- Čo si myslia Touyati o turistoch?
- Pre turistov: Vysvetlite, čo problematické urobili alebo neurobili Touyati.
- Pre Touyatov: Vysvetlite, čo problematické urobili alebo neurobili turisti.
- Pre turistov: Čo mali urobiť Touyati, aby vaša návšteva prebehla hladšie?
- Pre Touyatov: Čo mali urobiť turisti, aby ich návšteva prebehla hladšie?
- Pre turistov: Ak by ste sem opäť prišli na výlet, čo by ste mali vedieť alebo urobiť, aby ste menej rozrušili Touyatov?
- Pre Touyatov: Ak sem v budúcnosti príde viac turistov, čo by ste mali vedieť alebo urobiť vopred, aby ste boli na situáciu pripravení?

OBMENY SCENÁRA

Malá skupina pripraví simuláciu ako hru rolí, ktorá sa odohrá pred celou triedou.

POKRAČOVANIE

Trieda uvažuje o cestovnom ruchu vo vlastnej krajine. Aký je prínos cestovného ruchu pre krajinu, v ktorej žijú? Aké sú prínosy pre turistov? Aké sú niektoré z problémov cestovného ruchu v ich krajine? Aké problémy majú turisti?

Študenti sa pohovárajú s členmi svojej komunity, ktorí navštívili iné krajiny, aby získali viac poznatkov o ich skúsenostiach zo stretnutí s rozličnými kultúrami.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Simulácia rozvíja prijímanie rôznych náhľadov a komunikáciu. Je vhodná na hodiny spoločenských vied, kde sa skúma stretávanie a prelínanie dvoch kultúr prostredníctvom obchodu, imigrácie alebo cestovného ruchu.

Turisti - informácie

Chystáte sa navštíviť Touyalandiu. Tieto informácie vám pomôžu pripraviť sa na cestu, aká sa podniká len raz za život. Je to skúsenosť, na ktorú nikdy nezabudnete.

Touyati sú jednoduchý vidiecky národ, ktorý žije v malých dedinách. Sú veľmi chudobní a nemajú nijaký formálny vzdelávací systém. Nepoznajú ani výtobytky civilizácie, ako sú televízia, fotoaparáty alebo chladničky, a používajú len jednoduché ručné nástroje. Nehovoria nijakým svetovým jazykom, takže sa s nimi budete musieť dorozumieť posunkami. Túžia po kontakte s ľuďmi z vyspelejších kultúr a po chvíli budú túžiť spoznať aj vás. Buďte trpezliví.

Zoberte si na cestu fotoaparáty a nepremárnite príležitosť odfotografovať si týchto exotických ľudí a ich zvláštne spôsoby. Pamätajte si, že ak ich krajina nastúpi na cestu rozvoja, niektoré staré zvyky sa stratia, takže fotografujte ich osobitý životný štýl. Touyati budú spočiatku plachí, fotoaparáty ich môžu znervózniť, pretože nepoznajú modernú techniku. Ak prinesiete nejaké fotografie ako vzor, pochopia, čo to znamená fotografovať sa.

Jediná vec, v ktorej Touyati vynikajú, je tkanie látok. Tkajú látky s farebnými geometrickými vzormi. Z látok šijú odevy, posteľnú bielizeň, prikrývky a koberce na stenu. Touyati sú veľmi hrdí na svoje ľudové remeslá, prejavte im svoj obdiv.

Určite neexistuje lepší suvení, ktorý by ste si mohli priniesť domov, ako niektoré kusy prekrásneho odevu, košiel, sukní alebo nohavíc, ktoré Touyoti vyrábajú. Možno ich kúpiť za vyjednanú cenu – Touyati veľmi potrebujú menu priemyselných krajín a budú šťastní, ak budú môcť s vami obchodovať. Nedajte sa odradiť prvou cenou ani odmietnutím ponúknutej ceny – skúšajte ďalej vyjednávať a viac peňazí im ponúknite, len ak musíte.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Otázky pre turistov

Turisti by mali zvážiť nasledujúce otázky pred návštevou Touyatov:

1. Ako sa spriatelíte s Touyatmi, ak nehovoria vašim jazykom?
(Použite posunkovú reč, majte s nimi trpezlivosť, pokúšajte sa znova a znova.)
2. Ktoré dve najdôležitejšie veci si musíte odniesť od kmeňa Touyatov?
(veľa fotografií, látky a oblečenie Touyatov)
3. Ako presvedčíte Touyatov, aby sa dali fotografovať?
(Ukážte im už hotové fotografie, aby pochopili, čo od nich chcete, opakovane sa o to pokúšajte.)
4. Ako dáte Touyatom na vedomie, že sa vám páči ich oblečenie, ak nerozumejú?
(Opäť použite posunkovú reč: gestá a dotýkanie sa oblečenia obdivným spôsobom.)
5. Čo by ste mali urobiť, ak Touyotom ponúknete peniaze za ich látku, a oni ju odmietnu?
(Pamätajte na to, že jednanie sa je pre primitívne národy prirodzené. Ponúkajte pôvodnú sumu a viac ponúknite, len ak sú Touyoti zvlášť tvrdohlaví a odmietnu vám predať látku.)

Poznámka pre vodcu turistov: Po prečítaní informácií a otázok ukážte skupine, ako používať papier a farebné ceruzky pri kreslení zložitých geometrických vzorov – majú predstavovať tkaniny, na ktorých budú ako Touyati pracovať.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

ZAMERANIE Z HĽADISKA GLOBÁLNYCH PROBLÉMOV: SOCIÁLNA SPRAVODLIVOSŤ

100

Hra č. 18: Súťaž o najlepšiu hračku

Vhodná od vekovej kategórie: 7 – 11 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Sociálna spravodlivosť

CIELE

Poskytnúť žiakom simulovanú skúsenosť s nespravodlivosťou, pomôcť im pochopiť celú škálu reakcií ľudí, ktorí sa stali obeťou nespravodlivosti.

POTREBNÉ MATERIÁLY

Umelecký materiál opísaný v časti **Herný princíp**.

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Žiaci sa rozdelia do štvorčlenných skupín. Ich úlohou je používať umelecký materiál, ktorý dostanú, aby mohli navrhnúť čo najlepšiu hračku. Podľa možnosti by to mala byť taká hračka, ktorá naozaj funguje.

Malé skupiny dostanú nasledujúci materiál:

Skupiny 1 a 2: veľký hárok baliaceho papiera a štyri ceruzky pre každého.

Skupiny 3 a 5: veľký hárok baliaceho papiera, štyri ceruzky, dve gumy a súpravu farebných ceruziek.

Skupina 5: veľký hárok baliaceho papiera, štyri ceruzky, dve gumy, súpravu farebných ceruziek, štyri hárky rôznofarebného papiera, dva páry nožníc, lep.

Skupina 6: veľký hárok baliaceho papiera, štyri ceruzky, dve gumy, súpravu farebných ceruziek, štyri hárky rôznofarebného papiera, dva páry nožníc, lep, štyri rôznofarebné kartičky, paličky, špáradlá, pravítko, dierkovač, drôt, trblietavý materiál (flitre).

Použitý materiál môže byť rôzny podľa toho, čo má učiteľ k dispozícii, ale je dôležité, aby bolo rozdelenie materiálu nerovnaké, pričom jedna skupina bude jasne zvýhodnená oproti ostatným. Ak je to potrebné, môže sa vytvoriť viac ako šesť skupín a prídavné skupiny dostanú taký materiál ako skupiny 3 a 4.

Krok 2

Dvojice pracujú 10 až 15 minút, učiteľ im oznámi, keď im zostáva 10 minút na dokončenie práce. Keď sú už všetky hračky navrhnuté, bude sa súťažiť o najlepšiu.

Ak sa žiaci sťažujú na nespravodlivé rozdelenie materiálu, môžeme im povedať, že sa o tom porozprávate neskôr a nech pracujú, ako vedia, s tým, čo majú.

Krok 3

Na konci práce sa malé skupiny spoja. Jeden člen každej skupiny predstaví návrh hračky.

Krok 4

Učiteľ potom začne diskusiu o výsledkoch. Môžu sa prediskutovať nasledujúce témy:

- Ako ste sa cítili, keď ste si uvedomili, že skupiny nemali rovnaký materiál?
- Aké to bol byť v skupine, ktorá mala veľa materiálu? Ako by ste sa cítili, keby ste patrili k inej skupine?
- Aké to bolo byť v skupine, ktorá mala málo materiálu?
- Pokúsila sa niektorá skupina túto nerovnosť riešiť? Ak áno, ako? Fungovalo to?
- Aké by bolo spravodlivé rozdelenie materiálu?
- Bolo by spravodlivé súťažiť a rozdať ceny, ak mali žiaci nerovnaké podmienky? Ak áno, prečo a prečo nie?

Ak táto činnosť vzbudí silné emócie, môže sa hra zopakovať. Tentoraz však vytvorte rovnaké podmienky všetkým skupinám, t. j. každá skupina má šancu zrealizovať svoj nápad.

OBMENY SCENÁRA

Úlohu možno obmieňať podľa veku a záujmov skupiny tak, že namiesto hračky žiaci vytvoria ideálny dom, školu, do ktorej by chceli chodiť, nápad, ktorý by zlepšil svet, alebo plagát, ktorý propaguje svetový mier atď.

POKRAČOVANIE

Povzbudte žiakov, aby prediskutovali situácie z reálneho života, v ktorých majú ľudia k dispozícii rôzne zdroje (peniaze, šatstvo, prístrešok, prístup k zdravotnej starostlivosti, potraviny), a predsa sú posudzovaní podľa rovnakých pravidiel. Je to spravodlivé?

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Činnosť si vyžaduje predstavivosť a divergentné myslenie, rozhodovanie v skupine a riešenie problémov.

Hra č. 19: Cesta na inú planétu

Vhodná od vekovej kategórie: 7 – 11 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Sociálna spravodlivosť

CIELE

Pomôcť žiakom, aby sa naučili rozlišovať medzi vecami, ktoré chcú a ktoré potrebujú. Vysvetliť im myšlienku, že základné potreby ľudí sa považujú za práva.

POTREBNÉ MATERIÁLY

sada dvadsiatich kartičiek „Potreby a želania“, ceruzky pre každú dvojicu žiakov

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Žiaci vytvoria dvojice a každá z nich dostane sadu 20 jednotlivo postrihaných kartičiek „Potreby a želania“.

Krok 2

Žiakom sa povie, že ich vybrali do skupiny, ktorá má osídliť inú planétu. Ich úlohou bude založiť novú spoločnosť. Misijná kontrola si želá, aby mali všetky veci, ktoré chcú a potrebujú mať, aby mohli žiť a rozvíjať sa. Misijná kontrola pripravila zoznam 16 vecí, o ktorých sa nazdáva, že by si žiaci mali vziať so sebou. Každý žiak si môže vziať štyri veci navyše. Nakreslia ich na štyri prázdne kartičky „Potreby a želania“.

Krok 3

Oznámte skupine, že priestor vo vesmírnej lodi je veľmi stiesnený, preto si namiesto 20 vecí si môžu vziať len 14. Musia sa rozhodnúť, ktoré veci vylúčia. Cez svoje kresby urobia veľké X, vložia ich do obálky a vrátia ich učiteľovi.

Krok 4

Informujte žiakov, že Misijná kontrola zistila, že zostáva ešte menej priestoru, než predpokladala. Žiaci si teraz môžu zobrať len osem vecí namiesto 14, a preto musia vyradiť ďalších šesť vecí, takže im zostáva len osem, ktoré považujú za nevyhnutné na prežitie.

Krok 5

Prediskutujte s celou triedou nasledujúce otázky:

- Ktoré veci boli najčastejšie vyradené v prvom kole. Prečo?
- Bolo ťažšie vyradiť veci v druhom kole ako v prvom? Prečo?
- Mali ste s partnerom nezhody o veciach, ktoré sa mali vyradiť a prečo?
- Aký je rozdiel medzi želaniami a potrebou? Ktoré veci na zozname predstavovali želanie a ktoré potreby?
- Čo patrí k veciam, ktoré naozaj potrebujeme v reálnom živote, a ktoré sú medzi tými, ktoré si želáme?
- Máte všetko, čo si želáte? Máte všetko, čo potrebujete? Prečo áno a prečo nie?
- Sú medzi želanými a potrebnými vecami ľudia rozdiely? Prečo áno a prečo nie?
- Majú všetci ľudia vo vašej krajine všetko, čo potrebujú? A čo ľudia v iných krajinách?

Vysvetlite skupine, že najzákladnejšie veci, ktoré ľudia potrebujú na prežitie, vývoj, bezpečnosť a účasť na živote spoločenstva, sa často nazývajú ich právami. Práva označujú tie veci, ktoré by ľudia v podľa spravodlivosti mali mať alebo ktoré by mali byť schopní mať.

OBMENY SCENÁRA

Ak úlohu zadávate mladším žiakom, počet kartičiek sa môže znížiť.

POKRAČOVANIE

1. Požiadajte žiakov, aby sami definovali práva.
2. Požiadajte žiakov, aby zostavili zoznam práv, o ktorých si myslia, že sú pre ľudí v ich veku základné, pričom použijú kartičky Potreby a želania ako východisko. Povzbudte žiakov, aby rozmýšľali o nemateriálnych potrebách – ako je právo vyjadriť svoj názor – aj o materiálnych potrebách. Ich zoznam by sa podobal alebo odlišoval od zoznamu, ktoré by zostavila iná trieda v inej krajine?
3. Požiadajte žiakov, aby porovnali svoje zoznamy práv s článkami Dohovoru o právach dieťaťa.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Činnosť podporuje zručnosti ako predstavivosť, predvídanie dôsledkov, určovanie priorít a vyjedávanie. Môže sa zaradiť aj na hodiny prírodných vied.

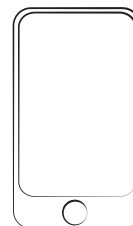
HRA Č.: 19. CESTA NA INÚ PLANÉTU

Potreby a želania (1)

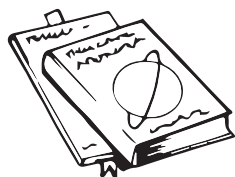
Zdravé potraviny

Vlastné rádio

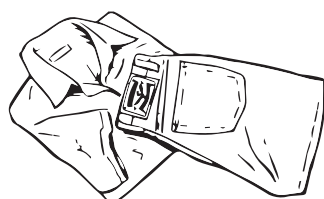
Knihy, ktoré nás učia to, čo potrebujeme vedieť

Hračky

Pekné šatstvo

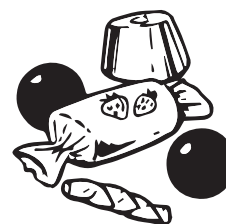
Lieky

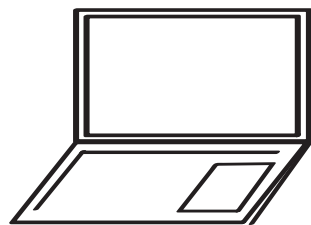
Príležitosť praktizovať svoje náboženstvo

Sladkosti

Vlastný počítač

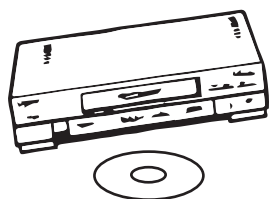
Čistá voda

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Potreby a želania (2)

DVD prehrávač

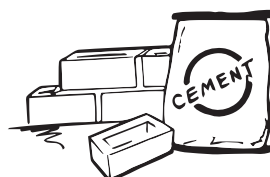
Nieko, kto ma má rád
a stará sa o mňa

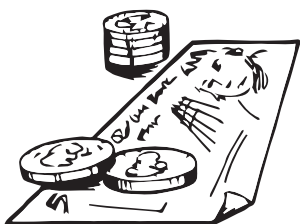
Priatelia

Materiál na výstavbu
prístrešku

Peniaze

Šanca hovoriť to, čo je pre
mňa dôležité, a vedieť, že
ma nieko počúva

PRACOVNÝ LIST

Hra č. 20: Práva a povinnosti

Vhodná od vekovej kategórie: 12 – 15 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Sociálna spravodlivosť

CIELE

Pomôcť žiakom, aby si uvedomili väzbu medzi právami a povinnosťami v ich bezprostrednom okolí.

POTREBNÉ MATERIÁLY

prázdne kartičky (alebo pásiky papiera) dvoch rozličných farieb, ceruzky

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Žiaci vytvoria skupiny po štyroch. Každá malá skupina dostane niekoľko prázdnych kartičiek alebo pásikov papiera (všetky rovnakej farby). Žiaci napíšu na každú kartičku jedno z práv, o ktorých sa nazdávajú, že im prináleží.

Ak majú ťažkosti pri rozhodovaní, aké majú práva, učiteľ im prečíta práva z Dohovoru o právach dieťaťa.

Krok 2

Potom učiteľ vysvetlí, že každé právo je spojené s určitými povinnosťami:

Napríklad dospelí, ktorí majú právo hlasovať, by mali využiť svoj hlas na vyjadrenie svojho názoru vo voľbách.

Osoby, ktoré majú právo riadiť auto, majú povinnosť jazdiť opatrne a dodržiavať dopravné predpisy.

Žiaci, ktorí majú právo, aby ich počúvali, majú povinnosť počúvať dospelých a ostatných žiakov.

Keď žiaci pochopia, že povinnosť sa viaže na práva, učiteľ rozdá kartičky alebo pásiky papiera rozličných kontrastných farieb. Žiaci na ne napíšu povinnosti, ktoré súvisia s každým právom.

Krok 3

Každá skupina zmieša kartičky s napísanými právami a povinnosťami

a vymení si ich s druhou skupinou. Potom žiaci pracujú spolu pri zoradení práv a povinností s novou sériou kartičiek. Keď dokončia svoju úlohu, požiadajú druhú skupinu, aby skontrolovala ich prácu.

Krok 4

Celá trieda potom prediskutuje činnosť:

Mala niektorá zo skupín na zozname právo, ktoré vám nezišlo na um?

Bolo ľahké alebo ťažké vymenovať povinnosti, ktoré patria ku každému právu?

Spomenuli ste si na väčšinu pravidiel, ktoré platia v škole, doma alebo v komunite na ochranu práv žiakov alebo na zabezpečenie, že splnia svoje povinnosti? Je medzi nimi rovnováha?

OBMENY SCENÁRA

Žiaci vymenujú práva, o ktorých si myslia, že by mali mať, a potom vymenujú povinnosti, ktoré by z týchto práv vyplývali. Majú pocit, že existujú nejaké práva, ktoré by mali mať a nemajú. Prečo je to tak?

POKRAČOVANIE

Žiaci uvedú príklady na situácie, keď mali pocit, že práva a povinnosti sa dostali do rozporu, napíšu o tom príbeh alebo ho nakreslia vo forme komiksu.

Žiaci diskutujú o právach, ktoré majú dospelí v ich spoločenstve alebo v štáte, a povinnostiach, ktoré s nimi súvisia.

Trieda preskúma Dohovor o právach dieťaťa a uvedie povinnosti, ktoré vyplývajú z každého článku.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Hra vyžaduje rozoznanie vzťahov, asociácie a predvídanie dôsledkov. Môže sa zaradiť aj na hodiny humanitných predmetov.

Hra č. 21: Koľko stojí spravodlivosť?

Vhodná pre vekovú kategóriu: 16 – 18 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Sociálna spravodlivosť

CIELE

Povzbudiť mladých ľudí, aby zvážili, či by mali byť určité práva uprednostnené pred ostatnými a zároveň ich podnietiť, aby uvažovali o spôsoboch previazania rôznych práv.

POTREBNÉ MATERIÁLY

kópie hárkov „**Projekty, ktoré vyžadujú financovanie**“ (strany 114 až 117) pre každú štvorčlennú skupinu študentov, papier a ceruzky, kópie Dohovoru o právach dieťaťa

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Účastníci vytvoria štvorčlenné skupiny. Povieme im, že sa stali novovymenovanými členmi Komisie pre spravodlivosť v imaginárnej krajine. Táto krajina nedávno podpísala Dohovor o právach dieťaťa. Ako členovia komisie majú rozhodnúť o žiadostiach na financovanie projektov, ktoré pripravili organizácie zaoberajúce sa právami dieťaťa. Dostanú hárky „**Projekty, ktoré vyžadujú financovanie**“.

Krok 2

Študenti v malých skupinách rozhodnú, ktorým projektom by podľa nich mali byť pridelené financie. Vylúčia projekty, ktoré by podľa nich nemali byť financované.

Krok 3

Študentom povieme, že predseda vlády pridelené na financovanie týchto projektov milión jednotiek meny. Študenti majú rozhodnúť, koľko peňazí má ísť na každý z projektov. Pri rozhodovaní o financiách musia zvážiť krátkodobý a dlhodobý dosah každého projektu.

Krok 4

Malé skupiny prednesú pred celou triedou spôsob pridelenia financií. Alternatívou je, že študenti v skupinách pripraví veľké tabuľky, z ktorých vyplynú ich rozhodnutia o financovaní, vyvesia ich na steny triedy a vysvetlia svoje názory ostatným študentom.

Krok 5

Potom celá trieda prediskutuje nasledujúce otázky:

- Ktoré práva dieťaťa ste považovali za prioritné? Prečo?
- Ktorým právam ste prisúdili najmenšiu prioritu? Prečo?
- Rozhodla sa niektorá zo skupín, že všetky tieto projekty sú rovnako dôležité? Prečo?
- Rozhodla sa niektorá zo skupín, že určité práva sú úzko spojené s ostatnými? Ktoré? Ako sú spojené?
- Napadajú vám nejaké iné projekty, ktoré mali byť zahrnuté v tomto zozname?
- Ktoré práva vyjadrené v niektorom z projektov sú vo vašej krajine v najkritickejšej alebo najmenej kritickej situácii? Prečo? Myslíte si, že názory vašej súčasnej vlády na práva a spravodlivosť sú v súlade s vašimi? Prečo áno a prečo nie? Ktoré projekty by podľa vášho názoru najpravdepodobnejšie získali financie? Prečo?
- Sú priority pripisované jednotlivým právam dieťaťa rôzne v rôznych krajinách? Prečo áno a prečo nie?

OBMENY SCENÁRA

Dvojice dostanú rôzne články z Dohovoru o právach dieťaťa a majú načrtnúť spôsoby, ako dosiahnuť ich cieľ v praxi. Tieto sa rozmnožia a rozdadajú celej triede, ktorá potom vykoná vyššie uvedenú činnosť financovania, pričom použije náčrty ako možné projekty.

POKRAČOVANIE

Študenti zistia, či ich krajina podpísala Dohovor o právach dieťaťa. Ak nie, môžu sa skontaktovať s príslušným členom vlády a spýtať sa, prečo nebol dohovor podpísaný, a vyjadriť na to svoj názor.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Hra vyžaduje predvídanie dôsledkov, určovanie priorít, vyjednávanie, rozhodovanie a schopnosť dospieť ku konsenzu. Môže sa využiť aj na hodinách humanitných predmetoch pri vyučovaní o práva alebo na hodinách ekonomiky.

Projekty, ktoré vyžadujú financovanie (1)

PROJEKT SLOBODY PREJAVU

Pomáha študentom prejavit' svoje názory a sprístupňuje im informácie o téme spravodlivosti. Je to najlepší spôsob, ako zabezpečiť, že sa budú môcť zúčastniť na demokratickom rozhodovaní ako dospelí. Pre tento projekt je dôležitá spolupráca so školami, aby mali študenti istotu, že ich názory na témy, ktoré sú pre nich dôležité, budú vypočuté. V rámci projektu:

- sa bude vydávať časopis pre študentov zadarmo, ktorý ich bude informovať o právach,
- budú financované televízne programy pre študentov o sociálnej spravodlivosti,
- bude zriadené právne poradenstvo pre študentov o témach, ktoré sú pre nich relevantné,
- spoločne s Komisiou pre spravodlivosť sa zriadi linka tak, aby študenti mohli slobodne vyjadriť svoje názory a dostávať informácie.

PROJEKT O DETSKEJ PRÁCI

Mnoho detí v našej krajine musí od raného veku pracovať v rizikových povolaniach. Tento projekt má chrániť deti pred zneužívaním a zabezpečiť, aby vyrastali v takých podmienkach, ktoré im umožnia rozvíjať ich schopnosti. Projekt:

- bude spolupracovať s vládou, aby bol uzákonený minimálny vek pre zamestnávanie detí a boli upravené podmienky ich zamestnávania,
- poskytne podporné služby rodinám, ktoré sú odkázané na príjem ich detí,
- zriadi dôverný systém podávania správ, aby deti a mladí ľudia, ktorých nútia pracovať v ranom veku, mohli bez obáv informovať o pracovných podmienkach,
- poskytne rodičom vzdelávanie na túto tému,
- venuje osobitnú pozornosť situácii detí v menšinách, ktoré sú viac ohrozené detskou prácou.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Projekty, ktoré vyžadujú financovanie (2)

PROJEKT O ŽIVOTNEJ ÚROVNI

Primeraná životná úroveň má zásadný význam pre vývoj detí a ich budúce schopnosti pozitívne prispievať k životu spoločnosti. Tento projekt má zvyšovať životnú úroveň v našej krajine tak, aby sa deti mohli vyvíjať.

Podporí:

- vybudovanie lacného bývania s hygienickými zariadeniami,
- pridelovanie potravín hladujúcim,
- vytvorenie poľnohospodárskych programov, ktoré umožnia rodinám splniť ich základné požiadavky na výživu,
- organizovanie potravinových družstiev, ktoré sprístupnia základné potraviny.

PROJEKT OCHRANY PRED ZNEUŽÍVANÍM A ZANEDBÁVANÍM

Všetky formy zneužívania a zanedbávania bezmocných členov spoločnosti - detí, z ktorých sa v ich dôsledku môžu stať fyzicky, duševne a emocionálne postihnutí jedinci, sú neprijateľné. Cieľom projektu je odstrániť fyzické a duševné zneužívanie a zanedbávanie detí a mladých ľudí. To zahŕňa užívanie drog, sexuálne a iné formy vykorisťovania. Projekt:

- zriadi programy v školách a mládežníckych skupinách o vyrovnávaní sa so zneužívaním a zanedbávaním, o odolávaní drogám a o tom, ako čeliť sexuálnemu zneužívaniu a vykorisťovaniu,
- zriadi poradenské služby a strediská pre mladých ľudí,
- zriadi vzdelávanie a poradenstvo pre rodičov o zneužívaní a zanedbávaní a vyškolí sociálnych pracovníkov, políciu a zdravotnícky personál.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Projekty, ktoré vyžadujú financovanie (3)

PROJEKT VZDELÁVANIE PRE VŠETKÝCH

Základné vzdelanie je nevyhnutnou podmienkou preto, aby človek pochopil možnosti, ktoré prináša demokracia, aby sa dokázal starať o svoje zdravie a dokázal si udržať životný štandard. Vysoká úroveň gramotnosti a školskej dochádzky majú zásadný význam, ak majú občania tejto krajiny prosperovať v globálnej spoločnosti. Tento projekt:

- buduje základné školy v každej komunite,
- lobuje vo vláde, aby ustanovila povinnú školskú dochádzku,
- poskytuje finančnú podporu stredným školám a pracuje na tom, aby umožnil školskú dochádzku vyššiemu počtu detí,
- zriaďuje finančnú pomoc na zvýšenie počtu absolventov univerzít.

PROJEKT NA ODSTRÁNENIE DISKRIMINÁCIE

Presadzovanie práva detí a mladých ľudí nemá význam, ak sa k týmto právam neprístupuje rovnako a ak sa neplnia ich základné potreby. Tento projekt:

- zriadi monitorovací výbor v každej krajine, ktorý zabezpečí, že k všetkým deťom a mladým ľuďom sa bude pristupovať rovnako a že sa budú plniť ich základné potreby,
- prešetrí všetky obvinenia z diskriminácie, najmä tie, ktoré predložia samotní mladí ľudia,
- bude venovať osobitnú pozornosť potrebám menších, dievčat a postihnutých.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Projekty, ktoré vyžadujú financovanie (4)

CIELE VZDELÁVACIEHO PROJEKTU

Niektoré témy sú z krátkodobého hľadiska súrnejšie - zmeny vo vzdelávaní by sa mali zrealizovať ihneď, aby sa tak položili základy stabilnej a prosperujúcej budúcnosti. Tento projekt má priniesť konštruktívne zmeny vo vzdelávacom systéme. Projekt:

- vypracuje osnovný materiál o ľudských právach a sociálnej spravodlivosti, materiály, ktoré umožnia študentom pochopiť ich vlastnú kultúru a kultúru iných, materiál pre mierové riešenie konfliktov a vzdelávanie o životnom prostredí,
- poskytne vzdelanie učiteľom na tieto témy,
- poskytne poradenstvo ministerstvu školstva a rodičom o tom, ako môžu pomôcť mladým ľuďom získať vedomosti a postoje potrebné pre život v rôznorodej a vzájomne previazanej spoločnosti.

PROJEKT O ZDRAVOTNÍCKYCH SLUŽBÁCH

Ak deťom nezabezpečíme prežitie a zdravý vývoj, nikdy nebudú schopné využívať svoje ostatné základné ľudské práva. Tento projekt:

- zriadi strediská zdravotnej starostlivosti v každej komunite,
- poskytne opateru tehotným ženám,
- ponúkne vzdelávanie o zdraví a výžive dieťaťa, o dojčení a hygiene,
- zabezpečí, že všetky deti dostanú základnú zdravotnú starostlivosť a očkovanie,
- dohliadne na zásobovanie pitnou vodou a na úroveň znečistenia životného prostredia.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

Hra č. 22: Zákonodarcovia budúcnosti

Vhodná od vekovej kategórie: 16 – 18 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Sociálna spravodlivosť

CIELE

Povzbudiť mladých ľudí, aby uvažovali, v akej spoločnosti budú pravdepodobne žiť o 20 rokov, preskúmať možnosti legislatívy pri tvorbe pozitívnej zmeny pre budúcnosť.

POTREBNÉ MATERIÁLY

kópia hárku „**Navrhované zákony pre budúci svet**“ (strany 122 a 123),
hárok „**Matrica účinku**“ (strana 124) pre každú skupinu troj- alebo štvorčlennú skupinu študentov, papier, ceruzky

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Požiadame študentov, aby si predstavili, že žijú o dvadsať rokov neskôr. Naša planéta práve prekonala päťročné obdobie regionálnych konfliktov takmer v každej časti zemegule. Výsledok je, že vznikla Vláda sveta. Národy ešte vždy existujú a národné vlády majú moc vydávať zákony, ale zákony, ktoré vydáva Vláda sveta, sú nadradené národným zákonom.

Študenti sú zákonodarcami Vlády sveta. Práve zvažujú 12 návrhov zákonov a musia rozhodnúť, či začnú platiť.

Krok 2

Trieda sa rozdelí na skupiny po troch alebo štyroch. Každá malá skupina dostane kópiu jedného z „**Návrhov zákonov pre budúci svet**“ na to, aby pripravila svoj názor. Zvažujú pozitívne aj negatívne účinky navrhovaného zákona na priemyselné i na rozvojové krajiny. Používajú „**Matricu účinkov**“, aby zhrnuli svoje myšlienky a rozhodli, či by tento zákon mal nadobudnúť účinnosť, alebo nie. Študenti môžu zákon prepísať, ak sa im zdá, že by to bolo tak výhodné pre všetky strany.

Krok 3

Každá malá skupina predstaví svoj názor na zákon, o ktorom uvažovali pred celou triedou.

Zákon č. 4

Tento zákon asi nebude mať veľký dosah na rozvojové krajiny, lebo tam veľa ľudí nevlastní autá. Mohol však mať veľmi negatívny vplyv na krajiny, kde sa spracúva ropa. Veľa obyvateľov priemyselných krajín bude proti. Zákon môže poškodiť automobilový priemysel a ľudia prídu o zamestnanie. Bude sa musieť postaviť viac železničných tratí. Sníži sa premávka a znečistenie životného prostredia. Takýto zákon nemá veľký zmysel, pretože v skutočnosti je problémom to, že potrebujeme vyrábať autá, ktoré nebudú natoľko znečisťovať životné prostredie. Mal by vyžadovať od automobilového priemyslu, aby sa vynasli spôsoby na efektívnejšiu kontrolu znečisťovania ovzdušia. Mal by zakotviť spôsob, ako podporiť využívanie verejnej dopravy, ale nie ich do toho nútiť.

Legenda k rámčeku: Reakcia jednej skupiny na navrhovaný zákon do budúcnosti.

Krok 4

Potom sa hlasuje za alebo proti zákonu. (Učiteľ by mal predvídať, že v triede budú rôznorodé názory. Navrhované zákony majú iniciovať diskusiu o týchto názoroch). Neexistuje správny alebo nesprávny výsledok hlasovania.

Krok 5

Keď sa skončí hlasovanie o všetkých zákonoch, trieda diskutuje o tom, čo sa pri činnosti dozvedela nové a položí si tieto otázky:

- O ktorých zákonoch sa rozhodovalo ľahko? O ktorých ťažko? Prečo?
- Akú víziu máte o Zemi o dvadsať rokov? Ako ovplyvnila vaše hlasovanie?
- Existujú zákony ako tieto, o ktorých diskutujete vo vašej vlastnej krajine? Ak áno, čo si o nich myslíte?

- Mali by sa pri schvaľovaní vnútroštátnych zákonov zohľadňovať aj globálne otázky alebo by mali mať štátne záujmy prednosť?
- Myslíte si, že je to dobrá myšlienka zriadiť vládu sveta? Prečo áno a prečo nie?
- Ak sa má skutočne zriadiť vláda sveta, aké právomoci by mala mať? Aké nie?

OBMENY SCENÁRA

Počet použitých zákonov sa môže znížiť, v závislosti od veku a schopností triedy.

Zákony, ktoré boli hlasovaním zamietnuté, sa môžu zvažovať druhý raz. Existuje nejaký spôsob, ako tieto zákony prepísať, aby z nich mala prospech populácia celého sveta?

POKRAČOVANIE

Malé skupiny skúmajú prácu Organizácie spojených národov (OSN). V čom sa OSN podobá vláde sveta? A v čom OS nezodpovedá vláde sveta?

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Hra vyžaduje predstavivosť, divergentné myslenie, predvídanie dôsledkov, hodnotenie a rozhodovanie. Je vhodná na hodiny humanitných predmetov o vláde alebo role OSN.

Navrhované zákony pre budúci svet (1)

Aby nevznikali problémy, ktoré spôsobujú ľudia sťahujúci sa cez hranice štátov na úteku pred regionálnymi konfliktmi a za lepšími ekonomickými podmienkami, navrhuje sa zákon, ktorý zastaví imigráciu a emigráciu na päť rokov.

Aby sa zachovali čoraz menšie prírodné zdroje, navrhuje sa zákon, ktorý žiada od energetických spoločností, aby investovali 35 percent svojich ziskov do výskumu slnečnej a veternej energie.

Na zvýšenie zdravotnej úrovne obyvateľstva sveta sa navrhuje zákon, ktorý žiada, aby národné vlády poskytli zdravotnú starostlivosť všetkým obyvateľom sveta zadarmo.

V záujme predchádzania ďalšiemu znečisťovaniu našej krehkej planéty sa navrhuje zákon, ktorý nariadi občanom, ktorí cestujú do práce na väčšiu vzdialenosť viac ako 20 míľ od svojho bydliska, aby použili verejnú hromadnú dopravu.

Keďže naša pretechnizovaná spoločnosť vyžaduje vysokú úroveň vzdelania, navrhuje sa zákon, podľa ktorého musia všetci mladí ľudia chodiť do školy až do veku 18 rokov.

Na zmiernenie problému, ktorý predstavuje hlad, sa navrhuje zákon, ktorý vyžaduje od všetkých krajín, aby vyrábali poľnohospodárske predbytky, z ktorých pôjde 40 percent do krajín, kde hlad predstavuje vážny problém.

Navrhované zákony pre budúci svet (2)

Aby sme predišli zbytočnému umieraniu našich detí, navrhuje sa zákon, ktorý bude vyžadovať od všetkých rodičov, aby svoje deti očkovali, inak sa vystavujú vysokej pokute.

Navrhuje sa zákon, ktorý bude vyžadovať od každej krajiny, ktorá začne ozbrojený konflikt proti inej krajine, aby zaplatila krajine, ktorú napadla, plnú hodnotu zničeného majetku, ako aj náhrady za stratené ľudské životy.

Aby sa eliminovala nenávisť medzi etnickými a rasovými skupinami, navrhuje sa zákon, ktorý vyžaduje od všetkých krajín zákaz občanom tvoriť alebo vstupovať do organizácií, ktoré diskriminujú určitú rasovú alebo etnickú skupinu alebo konajú takým spôsobom, ktorý propaguje konflikt alebo diskrimináciu medzi skupinami obyvateľov.

V dôsledku problémov, ktoré spôsobuje preľudnenie, sa navrhuje zákon, ktorý zakazuje rodičom mať viac ako dve deti.

Navrhuje sa zákon, ktorý vyžaduje, aby sa zrušili všetky zákony a zvyky, ktoré akýmkoľvek spôsobom obmedzujú práva a slobodu žien.

Navrhuje sa zákon, ktorý vyžaduje, aby výrobcovia áut do piatich rokov vyrábali autá, ktoré nebudú využívať na pohon naftové palivá.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

PRACOVNÝ LIST

Matrica účinkov

	Navrhovaný zákon pre nový svet, ktorý sme zvažovali je:	
	Pozitívne účinky	Negatívne účinky
Pre rozvojové krajiny		
Pre priemyselné krajiny		

Naše odporúčanie k tomuto zákonu je:

(voliteľné) K rozhodnutiu o tomto zákone potrebujeme nasledujúce informácie:

(voliteľné) Prepracujte zákon nasledujúcim spôsobom:

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

PRACOVNÝ LIST

ZAMERANIE Z HĽADISKA GLOBÁLNYCH PROBLÉMOV: ZMENA A BUDÚCNOSŤ

Hra č. 23: Dejiny budúcnosti

Vhodná od vekovej kategórie: 12 – 15 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Zmena a budúcnosť

CIELE

Pomôcť študentom, aby uplatnili to, čo vedia o faktoroch, ktoré vedú k zmene globálnych záležitostí.

POTREBNÉ MATERIÁLY

papier formátu A4, veľké hárky papiera alebo nástenka, lep

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Žiaci vytvoria štvorčlenné skupiny. Povieme im, aby si predstavili, že žijú o 50 rokov neskôr. Svet práve dosiahol najväčšie výdobytky: čisté životné prostredie pre každého jednotlivca sa stalo skutočnosťou.

Úlohou malých skupín je vytvoriť fotografickú históriu, ktorá ukáže, ako sa tento míľnik dosiahol. Urobia to kresbami a legendami k nim tak, aby kresby idúce za sebou sledovali dosiahnutie tejto zmeny v priebehu päťdesiatich rokov.

Krok 2

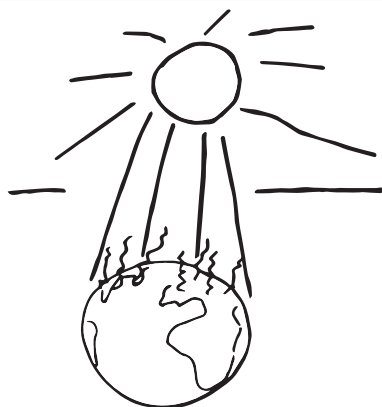
Keď všetky malé skupiny skončia, rozložia výsledky svojej práce okolo triedy a všetci si ich prezrú.

Krok 3

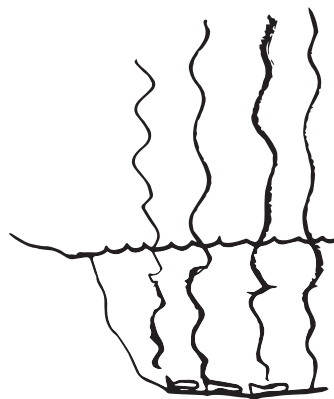
Potom prediskutujú nasledujúce otázky:

- Bola len jedna príčina zmeny alebo viac?
- Aké boli najdôležitejšie faktory, ktoré viedli k tejto zmene: konanie jednotlivca, práca mimovládnych organizácií, práca komunity, zásah vlády, spoločný postup?
- Aké boli najväčšie prekážky, ktoré bolo treba prekonať? Prečo?
- Nazdávajú sa žiaci, že päťdesiat rokov bol dostatočne dlhý čas na dosiahnutie takej obrovskej zmeny? Prečo áno a prečo nie?

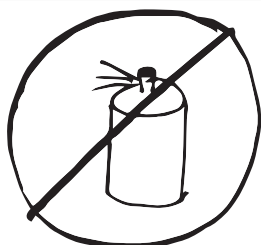

Obr. 1 Pred päťdesiatimi rokmi sa v dôsledku ozónovej diery zvýšil výskyt rakoviny kože. Znečistenie vzduchu bolo také veľké, že mnoho ľudí malo problémy s pľúcami.

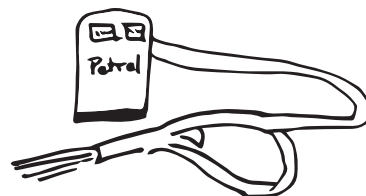

Obr. 2 Pred štyridsiatimi rokmi bola voda taká znečistená, že sa nedala piť. Oceány boli znečistené; už sa nedali jesť ryby. Ľudia začali skôr umierať. Rodili sa deti s vrodenými chybami. Na celom svete nastala panika!

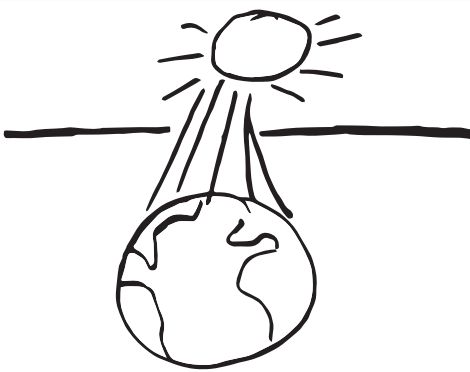

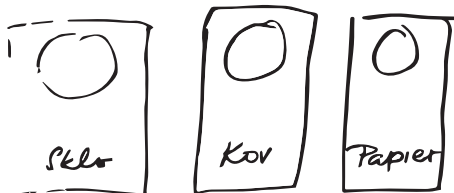
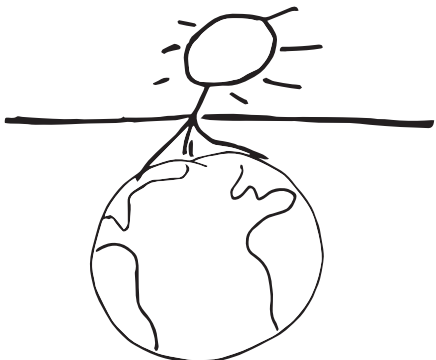
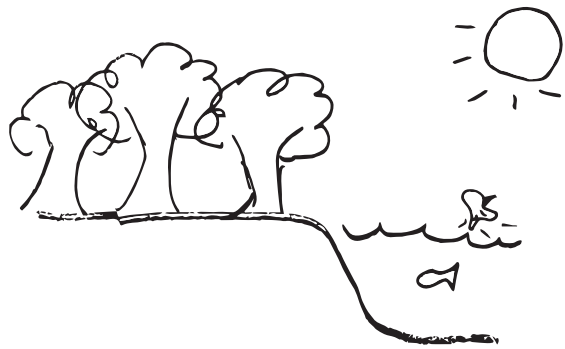
Environmentálne upratovanie – história budúcnosti v 9 obrázkoch

Obr. 3 Pred 39 rokmi sa uzákonil zákaz CFC v Európe. Neskôr sa pridal celý svet. Začal sa výskum palív, ktoré neznečisťujú životné prostredie. Ľudia však umierajú ďalej.

Obr. 4 Pred 35 rokmi bol vynájdený čistý benzín. Umiera vysoký počet ľudí.

 <p>Obr. 5 Pred tridsiatimi rokmi sa zistilo, že sa ozónová vrstva obnovuje. Na trhu sú autá, ktoré neznečisťujú životné prostredie.</p>	 <p>Obr. 6 Pred 25 rokmi zákony donútili priemysel, ktorý znečisťoval rieky a oceány, aby vodu vyčistil a zaplatil veľké pokuty.</p>
 <p>Obr. 7 Pred 15 rokmi sa začal predlžovať ľudský život. Výskyt rakoviny a vrodených chýb sa začal znižovať.</p>	 <p>Obr. 8 Pred piatimi rokmi sa ozónová vrstva takmer celá zatvorila.</p>
 <p>Obr. 9 Dnes je naše životné prostredie opäť zdravé.</p>	

OBMENY SCENÁRA

Žiaci napíšu svoju históriu tak, akoby sa mala zahrnúť do učebnice.

Činnosť možno uplatniť aj na iné témy. Napríklad malé skupiny môžu napísať históriu, ako sa ukončil súčasný/regiónálny konflikt, ako sa eliminovali rasové predsudky alebo ľudstvo porazilo hlad.

POKRAČOVANIE

Žiaci sa skontaktujú s mimovládnyimi organizáciami, ktoré pracujú v oblasti ochrany životného prostredia (alebo inej témy, ktorú si trieda vyberie), aby zistili viac o ich úsilí dosiahnuť zmenu.

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Činnosť rozvíja vedomosti a zručnosti v oblasti tvorivého a divergentného myslenia, analýzy, pochopenia dôsledkov a sledu vecí. Možno ju použiť aj na hodine dejepisu.

Hra č. 24: Scenáre budúcnosti

Vhodná pre vekovú kategóriu: 16 – 18 rokov

Zameranie z hľadiska globálnych problémov: Sociálna spravodlivosť

CIELE

Oboznámiť mladých ľudí s rôznymi pohľadmi na súčasné záležitosti, zmenu a budúcnosť, preskúmať dôsledky týchto rôznych perspektív.

POTREBNÉ MATERIÁLY

kópie hárku „Scenáre“ (strana 135), papier a ceruzky

HERNÝ PRINCÍP

Krok 1

Trieda si vyberie jednu globálnu tému alebo problém, na ktorú sa činnosť sústreďí. Medzi možnými témami sú:

- globálne otepľovanie,
- hlad,
- nárast drogovej závislosti v celosvetovom meradle,
- fenomén bezdomovcov,
- zvýšená migrácia národov,
- trestná činnosť v mestách,
- národnostná/etnická téma.

Učiteľ vysvetlí, že trieda bude skúmať tieto témy z hľadiska piatich rôznych scenárov budúcnosti. Každý z nich predstavuje iný spôsob, akým by sa téma mohla vyvíjať.

Krok 2

Študenti vytvoria štvorčlenné alebo päťčlenné skupiny. Každá malá skupina dostane kópiu jedného zo „**Scenárov budúcnosti**“.

V malých skupinách budú študenti uvažovať o vybranej téme a spolu napíšu troj- až päťminútovú správu v dokumentárnom štýle podľa scenára, ktorý dostanú.

Krok 3

Jeden člen malej skupiny potom prečíta správu skupiny nahlas v štýle televíznych správ.

Krok 4

Trieda prediskutuje nasledujúce otázky:

- Aká bola vaša reakcia na všetky tie alternatívne budúcnosti?
- Zdali sa niektoré z nich menej pravdepodobné ako ostatné? Prečo?
- Zdali sa niektoré z nich viac pravdepodobné ako ostatné? Prečo?
- Myslíte si, že v skutočnosti len jeden z týchto scenárov odzrkadľuje budúcnosť alebo sa bude skladať s hľadisk niekoľkých scenárov?
- Mali ste pri počúvaní týchto scenárov pocit, že by ste mohli niečo urobiť? Ak áno, týkalo sa to niektorej z alternatív? Čo by ste urobili?
- Dospel niekto pri písaní a počúvaní scenárov k záveru, že vybraná téma sa týkala len rozvojových krajín? Je táto téma realitou v priemyselných krajinách?

OBMENY SCENÁRA

1. Môže sa použiť množstvo miestnych, celoštátnych a globálnych tém.
2. Jednoduchšou verziou činnosti je tá, že študenti si vyberú jednu tému a napíšu správu, ktorá je buď pesimistická (zdôrazní nebezpečenstvo a problémy, ktoré vzniknú v tejto situácii), alebo optimistická (dôraz na príležitosti pre tvorivé a konštruktívne riešenia situácie).

Je väčšina správ o budúcnosti optimistická alebo pesimistická? Prečo je to tak? Čo si myslíte o účinku trvalo optimistických správ na poslucháča? Čo si myslíte o dlhodobom účinku trvalo pesimistických správ?

POKRAČOVANIE

Mladí ľudia počúvajú rozhlasové alebo televízne správy, alebo čítajú články v novinách, ktoré majú do činenia s budúcnosťou a pokúsia sa určiť, či autor správu založil na predpokladoch jedného zo scenárov budúcnosti. Je jeden typ scenára bežnejší ako ostatné? Ktorý? Prečo je to tak? Aký môžu mať na poslucháča účinok také správy o bežných témach, ktoré sú vždy napísané len z jedného uhla pohľadu?

PREČO HRAŤ TÚTO HRU?

Činnosť rozvíja zručnosti spojené s uvedomením si rôznych pohľadov, kritické myslenie, porovnávanie a hodnotenie. Môže sa zaradiť na hodiny humanitných predmetov o svetových otázkach.

Poznámka: Päť scenárov opísaných na strane 135 sme prispôbili zo scenárov, ktorých autorom je James Robertson v knihe *Zdravá alternatíva* (1983).

Scenáre budúcnosti

SCENÁR: OBCHODNÉ ZÁUJMY AKO VŽDY

Budúcnosť bude v podstate rovnaká ako prítomnosť. Miestne, štátne alebo globálne problémy sa budú riešiť rovnako ako dnes a postoje k týmto problémom sa budú podobat' na tie dnešné.

KATASTROFICKÝ SCENÁR

Súčasnú problémy ako hlad, znečistenie životného prostredia, chudoba a vojny sa ešte zhoršia. Raz dôjde k svetovej katastrofe alebo zrúteniu prírodného systému a zániku ľudstva.

AUTORITÁRNY SCENÁR

Katastrofe dokážu zabrániť len mocné a vplyvné vlády. Silné postavenie vlády posilní poriadok a prerozdelí zdroje.

SCENÁR EXPANZIE

Súčasnú problémy sa vyriešia vývinom nových technológií. Rozšírenie vedeckého a technologického výskumu a následný rozvoj sú jediné spôsoby, ako riešiť kritické svetové otázky.

HUMÁNNO-EKOLOGICKÝ SCENÁR

Globálne problémy možno vyriešiť zmenou postoja k uvedomeniu si ekologických otázok, spravodlivosti v ľudských vzťahoch a k pochopeniu potreby partnerstva v rámci celého ľudstva a voči prírode, aby sa tak nastolilo ovzdušie mieru. Rola centrálnych orgánov bude minimálna.

© Copyright 1995, Hodder and Stoughton

PRACOVNÝ LIST

© 2016 Slovenský výbor pre UNICEF

ISBN: 978-80-8878818-8

